

flagellum maleficorum a magistro petro ma-
moris editum cum aliquot tractatu de eadem ma-
teria per magistrum hericu de colonia cōpilatū.

3

Flagellum maleficorum editum per eximium
sacre theologie professorem magistrum petrum mamoris na-
tione lemouiceñ. canonici ecclesie beati petri rautoni. aliae vni-
uersitat̄ pictanen̄. regentem egregium incipit feliciter.

Prohemium.

Upra vires. etiam exploratas. arduū
opus considero. R. pater et domine honorandissi-
mo dñe Ludouice de rupe cauardi insignis mo-
ribus ab ephebis et claro sanguine generose: quē
scientie titulis. eloquētie dotibus. sapiētie donis:
et totius probitatis in omni virtute et laudibus
comendatum per orbem: romam videlicet venetas et Iherusa-
lem usq; ubi primum prime missa sacrificium deo patri in me-
moriā passi domini ibidem cum deuotionis lacrimis late et
amplius fusis obtulisti. prius dñs eccliesie sancte sue custos et
sponsus. Ihesus xpus voce spūsancti in episcopū xantonen̄.
elegit atq; vocavit gregem suū verbo doctrine. subsidijs. et ex-
emplo. vite pascere. vestro rogatu quē ut facere teneor ex prius
ad amplum beneficij receptis a vobis pro mandato recipio
inuulnerabilis precepto. iussitis ut tractatum contra maleficos
quorum pestis nūc serpit amara nimis in regno cōponerez atq;
dubiorum que de potestate acī usq; eorum apud plures mo-
do vario decidenda recipiuntur quā possem patet facerem veri-
tatem. Sed quia nec volo neq; possim vestris non obediē p̄ce
ptis. quoniam scio et vere scio et pluries experimento didici cer-
tusq; sum vos dei virtutum scientie proborumq; dilectorē ymo-
cultum dei et salutem animarum cum zelo gerere cordi atq; su-
perstitiones singulas ab ecclisia vellicare et virtutes ut faci⁹ est
inserere cupiētem: pro posse conabor vestra precepta humiliter
adimplere. de dei auxilio confusus et misericordia et vestris pre-
cibus ad deum pro me si placet et ceteris peccatoribus cū deuo-
tione oblatis. quicq; scripsero et opusculū istud sapientie ve-
stre corrigendū approbandū pcedenduz vel in melius cōmutā-
dū ut expediēs videbit eē submitto quaten⁹ ȳrī fauore munitū
a q̄.

ex vobis nō ex alio sū deo fonte sapientie acceptius a legentibus
epciatur nec quicq; in eo deuum ex veritate censeatur vel co/
rectione dignum: vbi ipsum examinationis vestre lima om̄e
tollens rubiginem mundauerit in honorem dei ecclie sancte
auctoritatem in agnitionem veritatis et sinceritatis fidei: in lau/
dem bonorum. et correctionem reproborum. in cultum et glo/
riam sanctorum in confessionem hominum peruersorū. et in rep/
bationem maleficorum. exaltationem vero iustorum. prestante
dño Ihesu xp̄o per omnia secula secula victore glorioso. Amen

In gressus ad rem.

Voniam tempore multo nimis anglorum inua/
sionibus nobile et omni sapientia p lenum deo per
mittente multipliciter vastatum regum francie fuit
atq; depopulatum nobili multorum sanguine in bellis effuso
proborum: atq; pro parte ytraq; scilicet francorum. et anglorū
extere gentes et barbare causa magis villas de populandi era/
grossq; alias armate venerunt. quarum ignota lingua et moes
extranei erant. b e siquidē bellicose gentes carminat̄es varias
er artū magicatū multa prestigia īmo incātationes et malefi/
cia quib; legim; in oratorib; et poetis ysos fuisse ab antiquo
gētiles multos e populo francoꝝ docuere perniciter qui priva/
lia sortilegiavel maleficia nesciebāt ex quo factū est ut plures i
regno frantie ytriusq; sexus homines indicibilia nepbandaq;
mala quasi a seculo xp̄ianis in audita machinati fuerunt super
quibus nepbandis prodigijs duz ad noticiaz veniebat quida;
quasi eberes sopinabātur talia maleficia nibil esse. alij asserebāt
buiusmōi delusiones fantasticas tantum. nec talia extra fant
siam habere vigorem. alij autem doc̄i magis qui scripturas et
gentilium et xp̄icollarū legerent̄ dicta maleficia fieri posse firma
ratione astruebant. Utigitur borum omnium clarius veritez
videant qui ista impossibilia credunt quaz ex scripturis didic
ad veritatem istorum enudeandam calamuz stilumq; aptau. i
vbi ex veteri testamento apud exodus. et in nouo ex sanctis
inclitis doctoribus .Augustino. Beda. Plinio. Alberto. san/

cto Tho Bonaventura. Petro de tarantasia. Geraldo odonis.
Vincentio de bertroni. Guillelmo parisiensi. Autore libri de
apibus. Beruasio. Virgilio. Lucano. Quidio. Balieno. et Alii
cenna medicis. et eis que a famosis viris audiui. et auctoritate ec
clesie fultis decretalibus et canonicorū librorum biblie glosis. et
ex eis que ex ratione verisimilia esse videntur inducendas ful
cimentum accipere disposui veritatis.

Clariorum maleficiorum inducta narratio.

D aures sc̄e venit iudicis ecclesie in aquitania viri
usq; sexus coniuges vel impotentem alterum et ma
leficiatum vel vtrunc; ad actus coniugales. vel alte
rum alteram: ex iam celebratis nupciis: odio habere
et econtra. cum setamē ante nuptias et diligenter et coniuges
fieri adiuvicē per optarent. qui ab apposito maleficio quo. im
pediti erant soluebantur. alios autem dissoluendos esse per ec
clesiasticum iudicem iuste sepius fuit iudicatum. Et perūq;
pluries est homines ac mulieres apud ecclasiasticos iudices et
seculares fore accusatos ex maleficiis suis. quosdam homines
vel mulieres in infirmitatib; varijs detinere per pulueres quos
a demonibus acceperant. aut per circulos quos in terra figura
bant. aut ex simulacris de cera vel de alia materia factis. vel ex
sola in cantatione verborū vel alias. et quandoq; occidere quos
volebant. At idem de bestijs et arborebus et pueris in uteris
matrum accusabant. et hec omnia et plura alia se fecisse fatebant

Lompertum est preterea apud iudices quosdam homines
cum demonibus ac mulieres die ac nocte. aliquādo sub forma
hominis religiosi. aliquādo pecoris vrpnta ibauri vlpis cerui
lupi canis vel alterius zialis fuisse locutos. et realiter se dicebāt
nocte ad loca remota deferri a demone. ubi cum magna multit
udine aliorum maleficorum suaq; vocant sabbata nocte coreā
do. cantando. comedendo. et bibendo. celebrant ubi homagium
demoni sub figura hominis vel bestie: d corpore ueste vel alijs
bonis exterioribus faciebant. et postea homines ibidem mulie
ribus quibus volebant commiscebant. quas etiam demon
a iij.

cum volebat ad libidinem sibi supponebat. quandoq; coraq; de
mone fidem catholicam leo instigante negabant. et se multa ma-
la facturos alijs qui de sua secta non erant demoni promitte-
bant. et ad becsabbata compertu^r est licet raro ecclesiasticos vi-
ros et religiosos venisse. quibus omnibus dyabolus pulueres
de camibus moriorum vel rubeta te. est rana in rubis manes
de quibus rubetis malefici faciunt pulueres rubetarum vel ad
aialiu^m. cōfectas ad sua maleficia facienda tradebat. et pecunias
multas offerebat. que cito in inutilem materiam resolute inue-
niebantur. Compertum est etiam aliquos pastores anima-
lum in montans ab alienis pecoribus pascētibus in remotis
que non videbant lac extraxisse. et in suis vasis receptum adca-
seos conficiendos reseruauisse. Ad idem vel simile est q; qui
dam vinum a doleo in cauea alicuius reposito faciendo foramē
in ligno aliquo. et inde trahendo ferruz quo foramē factum est:
quantum volūt eliciunt donec cum ducillo illud obstruunt sue
claudunt. Narrauit mibi lemoicis venerandus et vita proba-
tus et generosus domin⁹ et prim⁹ abbas benauenti lemoicen⁹
dioc⁹. q; audierat nobilem vir⁹. Perseuandū de riperia dicen-
tem q; eo tēpore quo regnū francorum exteris gentibus bellis
cosis occupabatur quida ex illis eidem. Perseuerando qui cum
ad prandendum secum invitauerat dixit. faciam si vellitis as-
ferri inter vina de meliori. cauea tamē vestra vbi vinū est nullo
modo aperta et nemine apportante. sed perforabo lignu^m aliquod
et ex foramine vinū elicetur. Perseuandus hoc impossibile re-
putauit. sed facto foramine in ligno quodam exinde videntib⁹
cunctis est vinum eliquatum et in vase receptum. tunc missum
est ad caueam et de eodē vase per famulum vinum allatum. et
repertum est idem esse vinum cu^r eo quod a foramine ligni fue-
rat extractum. dixit tamen q; penitebat cum hoc fecisse. quoniam
arte demonis factum erat. Quidam in bituria hoc me docere
volut. sed illud ego scire contempsi. Notandum etiam est q;
quidam sola prolatione verborum clauatos equos sanabant
dum tamen sub ymbra crucis alicuius vel sub testitudine non

transirent. Quoniam tunc prior redibat infirmitas. Carmi-
nationibus etiaz vulnera leorum in bellis non omnia sed multa
sanabant. quo tempore non volebant secum cyrurgicalos ba-
bere. quia plus operabatur in eis carminatio q̄ medicina. dum
tam en equi ossa fracta habebant: nullo modo carminationib⁹
curari poterant vel sanari. Hoc idem vidi ego fieri in eis qui a
serpentibus vel a canibus rabidis morti erant. qui per carmi-
nationes quas nobilis quidam genere in hoc tamen ignobilis
super illos faciebat et sanabantur. Alij per coniurationes
sanguinem fluentem a corpore hominis a quacunq; parte ex-
iret sistere compellebant. Alij canes quos volebant secum
babere per coniurationes a proprijs domibus ad se educebant

Fuerunt alijs qui mures a domo vna vel a tota aliqua villa
per coniurationes fugabant. Id idem de lupis a patria. de
columbis a columbario. vel a nemoribus dum glandes erant
vel cuniculos agarenis fugabant. nunq; ad eadem loca reuersu-
ros. fertur hoc tempore nostro q; cum pictauis multitudine cor-
uorum. et potissime in locis maccelorum vicinis esset. quos ego
pluries vidi. barbarus quidam nobilis homo. infirmitate dete-
tus cum ex crociate eorum tedio afficeretur illos per coniura-
tionem a tota ciuitate fecit exaptatores ut nulli. si domestici non
essent amplius in ea visi fuerint. Dicunt alijs q; balistarij vil-
le coruos plures in ciuitate cum balistis occiderunt ex quo alijs
corui indignati a villa discesserunt. quod aliquo modo verissimi-
le videtur quoniam magne sunt memorie in odiosis. Habui
enim ego domesticum mibi coruum allatum a nido. quem ne
volando discederet ab alis deplumauit. ex quo tantum contra
me concepit odium ut cum ab alijs omnibus se scalpi et pal-
pari permitteret. me tamen qd; vixit fugiebat. et mordere
me cum ad eum accederem conabatur: ex quo de coruis agno-
ui quod diuturnam de iniurijs memoriam gerant. Attra-
men si de antiquis coruis verum sit quod ex balistarijs iniuri-
am passi villam fugiant qui eo tempore quo alijs corui occisi
sunt erant. Unde est quod corui qui circa dies illos nati sunt
ad ciuitatem non veniant. quia iniuriam primorum non cen-
a iiiij.

serunt: ex hoc credo q̄ per conurbationem sint expulsi. que primis
et posterioribus redeundi viā claudit: quoniam iam sex vel plu-
res anni sunt ybi corui picturam non inhabitant civitatem: Re-
latum est mibi a magistro Lamberto magistro in artibus et bac-
calario in theologia viro magne honestatis et scientie: q̄ cū in
quadam abbacia diocesis xantonensis monedula ex garitu frequē-
ti homines illius loci tecido pregrauarent vulgariter modula di-
citur choete et dicitur quasi monetam diligens Hispanus qui
dam qui cum nauigio illuc appulerat clavum fixit in ligno quo-
dam. ex quo incontinenti monedula cuncte recesserunt. expleto
anno rediit idem hispanus quesuit q̄ vtrum monedula ibidez
vise fuerint. et cum audisset non venisse abstulit clavum ab eo li-
gno ybi posuerat. quo remoto sine dilatione copiosa rediit mul-
titudo monedularum ex prius suū garitum eodē i loco fecerit.

Fuerunt alij malefici qui tempestates tonitrua et grandi-
nes in aere commouisse se dicebant. et blada et vineas destrue-
bant. quantum et ybi volcebant. et dicebant etiam se homines
quos odio habebant. i cū fulminis ocaſisse

Confessi sūt alij se eorum quos odio habebant pecudes
nocte in suis sabbatis comedisse. aſſerunt et pueros iuxta late-
ra matrum iugulasse et a lecto proprio traxisse. Et torrisse ad
ignem. qui in crastino veraciter morui subito reperti erant

Et yltra se vinum a caucis multorum hauiſſe. et per cami-
num a domibus proprijs clavis ianuis exiſſe. et uiſſe ad sab-
ba acintrare in caueas ad bauriendum vinum ianuis clavis. et
exire. et multa talia aſſerebat se fecisse q̄ oīno i ſoſſibilia videbāſ

Fuerunt alij plures qui de rebus amissis vel per furum
clam acceptis varijs modis diuinabant dicentes et nominan-
tes eos qui res illas amissas acceperant. Quidam per cuspides
gladiorum: alij per circulos descriptos in terra. Reliqui per con-
urbationes demonum per periuria. vel per scripta nomina eoz
quos suspectos de furto habebant.

Lompertum est alios qui in speculo vel in aqua aspicie-
tes ministerio demonum aspiciebant et aspicere volentibus mo-
strabant ymagines et simulacula regum vel magnarum perso-

narum ex quorum aspectu veraciter iudicabant de statu et dispositione illorum ita quod poterat ille magicus in francia iudicare de statu et dispositione regis anglie vel soldani in egypto . et mulieres tali arte vrentes apud gentiles sigolas vocabant

Fuerunt alij qui a diversis infirmitatibus se dicerent sanare egrotos . Et quidē eorum non immediate de infirmitatibus quibus modis auferende essent . super quibus remediuū querebatur respondebant . Sed vnius noctis inducias ut cum demone loquerentur a quo expectabant infirmitatis remedia requirebant . Quidam per campos nocte vagantes sibillando demones a se vocabant a quibus responsa de interrogatis exquirebant .

Multi aquam benedictam et aliquid de cereo pascali ac ceptum et crisma sanctum vel alia sacramenta ecclesie . cum vnguis vel barba suspensorum . cum ranis super quas fuerant dicta euangelia atque lectra . cum acubus quarum vnius cuspis in foramine alterius infixā erat ad hec mala perniciosa accipiebat

Alij solo sermone homines ad actus maritales impediētes faciebant mulieribus odiosos

Quidam etiam manum alicuius mortui hominis secum babebant . Qui sacramenta ecclesie adhibuerant cuī signum crucis super aliquā dormientem modo retroverso faciebant et cum dormire cogebant per diem naturalem absq; eum gilando ut liberius res a domo dormientis secuī asportarent .

Compertum est propter ea aliquos qui ventum vendant in propide . Aqua dum cauilla ex foramine trahitur vetus exit a quo nauis in mari quo nauta vult eleuato velo productur .

De quodam audiū q̄ in civitate cathalanensi se inuisibilis lem faciebat et tunc discurrens per domos que poterat rapiebat . rarissime istud accidere legi .

Fertur a nonnullis q̄ quidam homines certis temporibus vertuntur in lupos qui discurrentes per villas pueros occiderūt occasosq; comedērunt . et dēmō post certos dies ad statū reducuntur humanum .

Doc nuper accidit in sabodia in montibus patrie bugesū

qui homines substantia sicut in lupos non sunt conuersi. Sed ut dicit boetius relictæ fidei qui adherent fidementis diaboli ver si sunt in belluam. Et per vnguentum a demone accepta vnguentum et lupi apparent qui veraciter sunt homines et dūtataat in pueros. puellasq; seruiunt deo permittente

Sunt præterea quidam qui a sua damnata maleficia peragenda corpus Christi quod in pasca recipiunt reseruatum in ore expiunt vel euomunt et coctum in patella cum aqua vel urina ipsum detur pare nituntur. quod prijs fidelibus audire triste. est horrendum

In numeris alijs modis per magicam artem talia maleficia fieri dicuntur quos causa breuitatis hic taceo. ut ad veritatem omnium predictorum et similium breuius accedere valeamus

Eirca premissa variar; opinionū expressio.

Vid ergo de istis sit an vere talia maleficia possibilia sint: vel fabulose et mendaciter dicta: nunc restat in dagare. Quidam enim dicunt omnia talia predicta nihil esse: sed omnia mendaciter amendentibus facta et nihil in re esse talium. sed in sola ymaginacione vel fantasia apparere. fulcimentum accipientes ab uno decreto quod xxvi. q. v. habetur. c. episcopi. vbi circa finem ponitur. quoniam de domino nostro scriptum est. omnia per ipsum facta sunt quod quis ergo credit possibile fieri aliquo creaturam aut in melius vel in deterius immutari aut transformari in aliam speciem vel similitudinem nisi ab ipso creatore qui omnia fecisset per quem omnia facta sunt. proculdubio infidelis est et pagano deterior.

Item ibidem. questione ultima iudicatur dictum: Aug.

Admoneant fideles sacerdotes populos ut nouerint magicas artes incantationesq; quibuslibet infirmitatibus hominum nihil posse remedij conferre. vel animalibus languoribus et claudicantibus atque etiam moribundis quicquid mederi. Sed hoc esse laqueos et insidias antiqui hostis quibus ille per fidus genus humannum decidere nititur. Quidam igitur ex istis decretis et similibus alijs credunt sortilegia prestigia et maleficia huiusmodi nihil esse nec aliquo modo vim habere ymo sicut de quibusdam philosophus in st. secundi meraphis

sice dicit Q[uod] nū q[uod] d[icitur] talibus aliquid concederent nisi proponerentur eis aliquod grossum exemplum sensibile. tales multum habent de sensu et parum de intellectu sicut contingit in illis qui i[nt]er artibus liberalibus et in p[hi]losophia naturali et in metaphysica non fuerunt instructi: hi tales preter corporalia extimant esse nihil.

Et cum obicitur contra illos per illud. c. xxiiij. q. i. capitulo ultimo ubi dicitur Q[uod] hi quibus ista eveniuntur corde contrito et spiritu humiliato deo et sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confessionem faciant et profusis lacrimis et largioribus elemosinis et orationibus atque ieiuniis domino satisfaciant: et per exorcismos et cetera ecclesiastice discipline et medicine munera ministri ecclesie tales quantum amuerit dominus qui ab imeleb[us] et domuz eius saluavit abrahe orationibus sanavit sanare procurent. Ex isto decreto manifeste habetur Q[uod] p[ro]secuari as mala inferuntur quandoque aliquibus. Ad quod respondeatur predici q[uod] hoc est ex permissione diuina. Sed sic responderet ridiculum est. quoniam nihil in fit mundo q[uod] deus fieri non permittat siue bonum sit siue malum.

Sunt alij qui dicunt q[uod] huiusmodi delusiones fantastice tantum sunt in fantasia apparentes et de eis nihil extra est. sicut traditur in predicto decreto episcopi de mulieribus que iudicant se ambulare cum diana siue minerva: et tamen hec ambulatio in ymaginazione non ingressu pedum est ut ibidem scribitur. Sed contra eos experientia multorum est: et multa dicta scripture canonice. et auctoritates sanctorum doctorum et poetarum et multa miracula sanctorum. de quibus suis dicetur in locis et respondebitur ad predictum decretum et ad similia.

Sunt et alij quidam magni theologi doctores qui alicuius veritatem speculantes dicunt huiusmodi fiamenta et in cantationes per magicos arte demonis posse fieri et brevi efficaciam. nec minus apud intelligentes quam maiora faciunt demones in inferno. et tge antixpi maiora facient in aere et in terra.

Inserit quedam magice artis exordia et opera nociva:

Ro quo sciendum est q[uod] sicut dicit. Aug. de ciuitate dei li. xxi. et Isido. li. viij. etibmo. et vicectus in spe

culo historiali libro. iiij.c sentesimo. Primus inuenitor artis magice fuit. Zoroastes rex brachianorum qui fuit tempore abra be. et Nini regis assiriorum. de quo zoroaste dicit solinus q̄ris quando nascebatur. et idcirco dicit Augustinus ubi supra Q̄ ille risus quia monstruosus fuit. risus enim ubi plorare debuit sicut plorant ceteri. nihil boni pretendit quod patuit. quia inuenitor artis magice fuit sed sua eum ars nō in bona fortuna seruauit. sed ad infelicem terminum sicut et ceteros magicos duxit. quo nam in prelio Ninus eum superauit. et demum ictu fulguris occubuit. Hoc non obstante q̄ magus et astrologus esset proprius quod dicitur zoroastes quasi vivens astrum. de zoro et quod est vita et astrum. quia asirij apud quos inuenta fuit ars magica dicebant eum translatum ad astra. Unde lucan⁹ in. vi. Quis nos scere fibra fata queat: quis probat aues. Quis fulgura celi et assiria scrutetur sidera cura: Aut si quid tacitu⁹ sed fas erat ille supermis. Detestanda dys severum archana magorum. Nouerat et testes sacris feralibus aras. Undarum dictisq; fidem et c.

Post democritus et Orpheus hanc artem magicam ampliaverunt. Plinius tamen dicit q̄ a medicis hec ars magica inicium habuit. ex quo est q̄ medici quidam apud salernum empericis vivunt ut malum est q̄ vivantur. quoniam sicut prim⁹ magus miserabiliter dies suos terminauit: sic ut in pluribus contingit q̄ sortilegi misere viventes in hoc mundo infelici morte terminant vitam cuius oppositum evenit raro. sic enim deinceps animarum dyabolus eos deludit quos ex suis segmentis mendaciter exaltare promittit et eos i paupertate viventes ad finem perducit deteriorem. Eaveat igitur quilibet ne cu demone habere consorsia querat cuius est voluntas per mendacia suis producere ad eterna supplicia. utinam dictū euangelij Mathei. viij.c. ad sortilegos conuertamus dicendo. a fructibus eorum cognoscetis eos: quoniam miseri sunt in vita. et penuria pregrauati. et de paupertate huius transferunt timendum est ad peccatas eternas inferni:

Veniamus ad premissum intentum declarantes utrum delusiones quas nigerit demō vel

tm in imaginativa virtute residenceant vel de veritate reali ad extra aliquid existant. Pro quo primo medicos in hac materia videtur esse consulendum. De turbatione eniz cerebri ait. Halie nus de interioribus q̄ delusi quidam arbitrantur se esse vas d̄ vitro vel de argilla ideo se elongant ab hoībus ne forte rumpā tur ab eis. alij se galluz esse existimant et alas agitare caput mo uere et ad modum galli cantare se ymaginantur. Nonnulli semper pauent. vt angelus tenens celum fatigatus dimittat ipsum cadere et omnia pereant. bij semper fugiunt ut mundum exeat. sunt et alia decem milia ab his dissimilia. hec gallienus Item galienus li.iiij. de morbo et accidenti capitulo iiij:ybi loq tur de nocturnis regitiue actionis dicit q̄ aliquociens leditur ymaginativa memoria existente sana. aliquociens econtra. et aliquociens ambe leduntur simul rc. In actione vero memo ralia que in anima consistit quadam hora infirmitate curata: q̄ dam ac identalia fiunt quod testatur sermo. Rupbi dicit: enim in quodam libro suo q̄ in pluribus hominibus transacta pestilenta tāta fuerat obliuio q̄ parentes et amicos tradiderint obliuioni et etiam ipsi seipso. Item Avicenna in.iiij.sen. prima d̄ melancholia loquens dicit quibusdam medicis visum est q̄ melancolia contingit a demonio. sed nos non curamus cum p̄bisi cam doceamus si illud contingat a demonio aut non contingat quoniam si contingat a demonio sufficit nobis ut conuertat cōplexionem ad coleram nigrā. Et si causa eius scilicet infirmitatis. de qua superius locutus est. Est colera nigra. deinde sit causa illius colere nigre demonium aut non demonium. Ex istis et multis alijs que medici determinant patet q̄ multe et varie delusiones fiunt ex turbatione cerebri in. aliqua celula sui: quod satis pater in lunaticis arepticijs et maniacis qui ex turbatione ymaginativa vel fata sie multa se videre vidēt extra se. que tamen intra se omnia posita sunt et non extra. et si hec ex naturali actione et complexione qualitatuz proueniē possunt que mentē vel sensum hominis turbant quanto magis tales delusiones fantasice a demonibus possunt eueniē qui multa pos sunt plus quam naturalis operatio possit. sicut dicit sacerdos tho mas in questionibus disputatis de demonibus. Item pri.

ma parte. q. c. arti. iij. De modo autem quo potest diabolus fantasiam hominis immutare et immutando deludere ut sanctus Tho. in predictis. q. de demonibus ait tenetum. ē q. demō non potest nouam speciem in fantasia vel in intellectu formare hoc sibi deus proprium reseruauit. neq; potest affectum vel voluntatem ad libitum immutare neq; illabendo neq; obiectum nouum formando hec enim est sententia theologorum qui clarius in ista materia locuti sūt. potest tñ i tertio res vires cognitivas immutare per transmutationem sanguinis et humorum in cellulis capitis ad quoz mutationem sequitur diversorum fantasmatum representatio. Et hoc est quod dicit philosophus de somno et vigilia de somnis causam assignans dicit q. descēdente plurimo sanguine ad principium sensitum simul descēdunt motus. i. impresiones relicte ex sensibiliū motionibus q. in spiritibus sensualibus conseruantur. et mouens principium sensituum. Ita q. sit quedaz apparitio ac si principium sensituum a rebus ipsis exterioribus immutaretur. et tanta posset esse commotio spirituum et humorum q. huiusmodi apparitiones etiam vigilantibus fierent sicut patet in freneticis vel maniacis. Cum igitur demon faciliter possit spiritus in copore humano et sanguinem transmutare sine vi sue superioris naturae potest corpora sibi porportionata mouere ad locum et nunq; ad formam: sic facile est ei fantasmatā modo nouo demonstrare ymaginacioni et per ea deludendo et ex summis ascendentibus ad cerebrum interius hominem decipere veluti et magis q. in somnijs vñ i frenesi qua patitur aliquis ex infirmitate vbi multa vbi multa simulacra apparent interius que extra non sunt.

Potest etiam demon aliqua obiecta sensibus presentare motu localiter deferendo vel componendo quantum ad motum localem pertinet non ad formam ex quibus noua fantasmatā ymaginatio imprimuntur. Et istis duobus modis deluduntur faciliter sensus humani: Appetitum autem dia bolus mouere non potest directe illabendo vt dictum est Neq; formando nouum obiectum sua virtute in esse. Sz duabus modis alijs potest demon hominis mouere affectum:

Primo sicut dictum est noua fata smata per eductionem
humorum conuenientia vel inconuenientia appetitui presenti
do vel ab extra ut dictum est ostendendo. Secundo q̄ trā
mutationem sanguinis et humorum nouum affectum excitant
do sicut experti habent medici de grauidatis mulieribus que
aliquotiens ex mutatione humorū indiuersos prolabuntur affe
ctus: Ex quo fit ut quedam apperant stypica et ea que sunt a
cri saporis. Alie vero carbones appetunt comedere. et sic d
alijs varijs multiplici modo est iudicandum. Sic faciliter
potest demon qui secreta corporis humani nouit. humanos af
fecit ad hoc vel ad illō excitare et multa ymaginatiue virtuti p
sentare q̄ iudicat homo extra se videre et facere que tamē extra
non sunt sed sunt tantum intra. De quibus veraciter decretuz
predictum episcopi facit mentionem et de illis loquitur verum

sed pro maiori intelligentia dyabolice fraudis est cor
di teneendum q̄ sicut sanctus thomas de aquino:

Bonaventura de tarantasia. Durandus berueus.

Heraldus odonis. Et alijs docto. qui banc materi
am tractant in secundo sententiarū. distinctione octaua dicunt q̄
dyabolus potest mouere corpora de loco ad locū ex virtute sue
nature. non omnia tamen. Non enim celum vel aliquid to
tum elementum mouere posset quia destrueretur ordo vniuer
si q̄ deus instituit. Sed potest mouere corpora sibi pro
portionata. Ut maior dyabolus superioris ordinis majora
corpora: Minor vero minora mouere possit:
Et maior diabolus minorem alligare in lapide vel anullo vel a
lio corpore potest uti confessus est quidam vir nobilis qui ba
bebat demonem familiarez nomine dragon. Aduentore alio
eo fortiore aligabat eum in modica cera vel anullo et ponebat
illum retro hostium vel in aliquo foramine quo adusq; alijs for
cior demon de illa domo exiret vel a camera:

Sunt enim dyaboli superioris nature ad animam rationa

Item quae non potest mouere corpus nisi illud cuius est forma et
actus vel aliud illo mediante ut baculum vel lapidem median-
te manu quia proprium est corporis motum mouere demon;
vero quia est superioris nature potest corpus proportionatum
sibi mouere absq; hoc qd sit eius actus siue forma ad locum sed
non ad formam. Et ad hoc ostendendum accipit sancrus tho-
mas auctoritatem. Dyonisij. viij. capitulo de diuinis nomi-
nibus dicentis qd diuina sapientia coniungit fines primorum
principijs secundorum. ex quo patet qd natura inferior in sui sui
premo accingitur a natura superiori. Natura autem corpo-
ralis est infra naturam spiritualem. inter omnes motus corpo-
reos perfectior est motus localis ut probatur. viij. phisicorum:
Luius ratio est quia mobile secundum locum no' est in poten-
tia ad aliquid intrisecum in quantum hmoi. sed solum ad aliqd
extrinsecum scz ad locum; et ideo natura corporalis nata est mo-
ueri immediate a natura spirituali secundum locuz. vnde et phi-
losophi posuerunt supraea corpora moueri localiter a spiritua-
libus substantijs. hec de prima parte sancti Thome sumptis snt
q. et ar. tertio in corpore articuli. Ad formam autem dia-
bolus mouere non potest materiam. sed compositum ex forma
et materia hoc facere potest quoniam inter producens et produ-
ctum. et faciens et factum est similitudo. quia omne agens agit
sibi simile. et ideo illud quod facit res naturales habet simili-
tudinem cu' composto. vel quia est cōpositum. sicut ignis gene-
rat ignem vel qd totū ppositum et quantū ad materiā et ad for-
mam est in virtute ipius qd est propriū dei. Sic ois informa-
tio materie vel est a deo crenate immediate vel ab aliquo agente
corpali. et nū qd imediate ab angelō siue bono siue malo qd pposi-
tum nec quācum ad materiā nec quācum ad formā est. in virtute
angeli boni vel mali cu' non eius sed solus dei sit onē rem substi-
stentem vel in herentē que alio mō non pducitur naturaliter qd
per motū locale tantū in esse pducere imediate. Durādus. viij.
di. iij. assignat alia cām dicēdo qd res corporee habent principia
naturalia a quib⁹ pducuntur ipē res in esse sub formis eaz. et
terminate res a determinatis principijs extra quoꝝ ordinē snt
substantie spirituales. qbus no' est a deo data vtus res pducen-

di in esse. et maxime substantiali. quia sufficienter producuntur
per principia naturalia. et frustra fit per plura quod potest fieri
per pauciora. ad motuz localē non sic sunt determinate. idcirco
a pluribus localiter moueri possunt tamen agentia naturalia p
motum localem ad effectus aliquos producendos applicare.
vei materiam ad causas agentes naturales apportare ut alijs
effectus naturaliter exinde consequatur. quāvis applicatio esse
ctus ad causaz sit supernaturalis sicut mollificatio ferri ab igne
ut sic est naturalis. sed applicatio ignis ad ferruz vel econtra est
ab homine. ita tam en q cause naturaliter agentes quādo sunt
sub domino seu applicatione substancialis spiritualis forci agūt
q agunt solo naturali regimine duce. sicut ignis applicatus li
gns que sunt cibus eius cicus escas coquit gustui humano cō
uenientes qd per se non facit. et per hunc moduz demones pos
sunt multa facere que miracula non sunt sed mirāda. et ex istis
lectis et intellectis poterit quicunqz qui sanum habet intellectū
faciliter intelligere quid demon possit et faciat per incantatiōes
et magicas artes. Et ista cōclūtio quā dico q demones possunt
corpora ad loca mouere si non sit articulus fidei: ex articulis ta
men fidei demonstratiue silogisatur quam si quis negauerit
necessario habet omnes articulos fidei negare. quia qui in uno
offendit omnium factus est reus. et qui unum fidei discredit ar
ticulum nullum formaliter credit. qui bec ignorat videat san
ctum Tho. in secunda secunde. vbi d articulis fidei tractat. q eū
negat cōclusionē obite illatā negat p̄cipia ex qb⁹ iferit. qm sic:
sebz finis in agilibus sic se bz p̄cipiū in speculabilib⁹ er ecō
tra. sed remotis medijs finis non attingitur: sic remota conclusi
one principia veralesse negantur. Ex quo sequitur q fideli
ter tenendum est demonē corpora posse mouere ad locū nō ad
formam Sed restat probandū auctoritatibus sacre scripture
q̄uis probatum sit ratione demonem mouere posse corpus ad
locum. De quo habetur Genesis. 3. q̄ serpens euam decepit et
impulit in peccatum. qd arte dyaboli p̄stat esse factum. qui lin
guam serpentis movit ad proferendum verba similia huma
nis. ergo demō corp⁹ mouere potest. Itē de lingua. asine balaā
vt patet Numeri. xxij. argui possz. qm ministerio āgeli s̄ factuz
est. Itē de subversione sodomie et gomore Genesis. xix facta p

angelos malos. Item de angelis qui Abrabe locuti sunt. et cū
eo comedenterunt. *Genesis. xvij.* Item de angelis subuertentib⁹
domū in qua comedebant filii Job vt patet *Job. i.* Itē de ange
lo Thobie vt pater *Thob. v. vi. viij. viij. ix. x. xi. xij. c.* Item de
angelo qui derulit abacuck ad danielē *Daniel. xiii. 2* ultimo. c.
Item de sathan qui portauit x̄gm ad pinaculū et in montem. vt
de lura dicit. *Mathei. viij.* Item portabunt demones post diem
iudicij corpora damnatorū ad iferos: ergo mouere possunt cor
pora ad locū deportatiōe *Mathei. xij.* Item nō est minus por
tare corpora q̄ aias *Luce. xvi.* portatus est per angelos lazarus
ad paradisum. diues vero ad infernum per demones. Item legi
mus episcopum Bisuntinē. portatū romā a demone. Itē de
comite masticonēsi quem demō visibiliter per aera deportavit
nec ultra cōparuit. Item sathanas se transfigurat in angelum
lucis vbi lux in aliquo corpore est. q̄ demon tale corpus portat
et mouet. Item in vitis patrū in multis passibus legim⁹ dyabo
lum sub diuersis figuris apparuisse que sine corpore non sunt.
In multis preterea hystorijs legitur q̄ demon lapides per vi
cos et domos alias iecerit. vtensilia domus et pannos in les
cis mutauerit. q̄ sonos et sibillatiōes ad terrendū boīes fecerit
ita q̄ aliq̄ domus remanserūt inhabitabiles exteriore. et mul
toriens a sanctis et probis viris ab illis dominib⁹ demones fue
runt expulsi per exorcismos ecclesie et per aspersionē aque bene
dicte. et per iuris facias cōtra demones vt dicit *Builem⁹*
parisiēn. anno dñi millesimo.cccc⁹. xlviij⁹. pictauis in parrochia
sancti pauli quidam spirit⁹ lapides iaciebat. vtensilia in domo
illa transmutabat. vtrinas et vitra cū lapidibus iactis frāgebat
gentes pecciebat. leui tñ percussione. nihil preter lapides iacta
tos vidēbat. tunc erat ibi curatus litteris et probitate plen⁹ dñs
Jobannes de lorme. q̄ secū accepit quos voluit ad illā domū
venit bñdictis cādelis accensis cū aqua bñdicta et aqua greg
oriana. et oēs cameras dom⁹ aquā bñdictā aspergēdo visitauit et
exorcismos. Exorcismus est increpatio vel cōuratio aduersas
dyabolū. vt recedat ab obsessis vel a locis et domib⁹ fidelib⁹. Et
talis exorcism⁹ debet fieri per aliquē scribēne viuentē irrepie
bentib⁹ in grā dei existentē. alioquin si nō esse talis posset ac
cidere qđ exorcistis accidit q̄ p̄sumpserūt inuocare sup eos qui

babebant spūs malos. nomē dñi ihesu" dicentes. Adiuro vos
per ihesum quē paulus pdicat r̄c. Respondēs autem spiritus
nēy dixit eis ihsū noui r̄ paulum scio. vos autem qui estis. Et
insiliēs in eos demoniū dñatus est amboruz et inualuit contra
eos. actuū. xix. c. Ibidez decenter fecit et in presentia ei⁹ nullus
spiritus comparuit quamvis timerent aliqui qui assistebant.
nec vltra impediuit. illam domum spiritus ille nequam. et qui
ista vidit r̄ presens erat testimonium perhibet veritatis. Apud
confollentum super vigennam anno domini millesimo. cccc⁹.
lviij. in domo cuiusdaz caylandi cognomine dicti. spiritus qui/
dam auditus est plancus emittens multos et gemitus. qui
interrogatus dixit se esse animam antique cuiusdam mulieris
domine domus. qui quidam spiritus audientibus multis
die et nocte et nibil tamen videntibus multa in tempore pre/
terito facta reuelauit que fuere cognita vera fuisse. et ad multa
bona facienda gentes domus ammonebat. quibus tamen qui
dam supersticioſa interponebat quo cognito consilio proboruž
virorum habito dictum est ei per quendam sacerdotem si vis
vtte credamus illum spiritum esse quem te dicas dicas mecz
verba que proferam et credemus te esse quod dicas. dicam spi/
ritus ait. tunc cepit dicere. Miserere mei deus secundum ma
gnam misericordiam tuam. quod spiritus se dicere nescire pro/
fessus est. nec voluit proferre verbum. cognito ex illo q̄ malus
spiritus esset ceperunt assistētes illum irridere. ex quo quasi ve
re condia expulsus suffurando discessit. et quia se reuelatum
agnouit vltra mon comparuit. Similia talia multa pluries
in multis euenerunt que a pluribus vel visa vel audita fuerunt
et nulla possunt tergiueruz satione celari. vnde luceclarus ma
nifestum est bene intelligentibus demones non tantum in as
sumptis corporibus sed etiam in motis ad locum huiusmodi
corpora mouere.

Cognito igitur et habito pro vero quod demon potest
corpora mouere ad locum. restat nunc specialiter aliquid dice
re de modo quo demon sensus deludit humanos prout a san
ctis doctoribus sumus edocti. Ad quod primo viden
dum est de potentijs anime ut sciatur quomodo dyabolus po
test eas in suis acibus impediare.

Prima igitur potentia consideratur ipsa vegetativa que duplex est videlicet vegetativa principalis. et vegetativa subseruens. Vegetativa principalis triplex est. nutritiva augmentativa et generativa. Nutritiva data est ut viuens conseruet in esse per nutrimentum. cum restaurauit illud quod calore naturali consumptum est. Augmentativa vero data est animali ut per ipsum ducatur animal in parua quantitate a natura productum ad perfectam quantitatem sub qua possit animal suas exercere operationes. Generativa virtus data est animali perfecto propter conseruationem sue speciei. quia enim individuum est corruptibile species desineret esse nisi per generationem individua multiplicarentur.

Est enim ordo inter istas potentias. quia nutritiva seruit vegetatiue. et vegetativa generatiue ut patet consideranti. Potentes deservientes vegetatiue virtuti sunt quatuor. Prima est appetitiva cibi et potus que fames vel sitis dicitur ut patet. Secundo de aia. et hec potentia appetit cibum ad restaurationem desperditi et hec eadem est attractiva quod attrahit cibum ad locum digestionis ubiunque digestio fiat. Tercia est potentia digestiva que digerit cibum et purificat in sanguinem. et prima fit in ore masticando. sed in stomacho ubi digeratur massa tisimaria. et superfluitates sunt feces et stercorea. Tertia in epate ubi generatur sanguis et immunitum ad singula membra. cuius superfluitas est residencia que apparet in urina. Quarta potentia subseruens vegetatiue est expulsiva que omnes superfluitates expellit. cuius instrumentum est fumositas. quia ubique spiritus est vehiculum virtutis. fumositas est instrumentum ad omnem superfluitatem expellendam. Et haec potentie dicuntur naturales. Preter istas est alia potentia que dicitur vitalis. que habet principium in corde secundum fistulam et diacoleam. hec sanctus Thomas in opusculis suis. Potentia vero generativa duplex est. quedam est in generatione. quod in semine. Prima dirigit semen mediatis suis instrumentis. scilicet spiritu quo est vehiculum virtutis et calore digerente et resoluente et recteitate erigente virginem et propellente sperma ad locum debitum quod est matrix mulieris. Quod ventositas assit. Albertus declarat in de animalibus quod sperma descendit a viro in mulierem cum interruptione descendens quam recteitas media facit quoniam igitur homo corre cogitat venit ad virginem recteitas per pulsum

qui sibi a corde fungitur per neruum concavum quem inflat
erigit. cuius eretio a corde venit. ut Constantinus dicit. qd cor
mandat toti corpori ventum spiritualem. virga recipit sperma
a cerebro. et desiderium coeundi ab epate. Quidam ventum ba
bent multum et nō humorem bñ erigunt et nibil emittunt. Qui
dam spiritum habent et sperma satis sine ventesitate. a quibus
sperma fluit sine erectione. Alij babent occupientia qui nec
eriguntur nec sperma emittunt. Secunda virtus generati
ua est in semine que est formativa membrorum mediante calore
et spiritu. et habet duas materias subiectivas. sperma et mens
struum. et duos actus. scilicet formare membra et ea ordinare. et hab
bet generatiua virtus organa determinata vel yasa seminaria
scilicet testiculos et virginem. qui abstrabunt sanguinem ex quo fit sper
ma a toto corpore. sicut ventosa attrahit sanguinem. idcirco cas
trati frigidii sunt et non habent barbas. pulsum tenuem habent et
non sunt coitiui. hec omnia constituit deus in humanais corpo
ribus ad pseruationez humanae speciei. Potentie sentiue sunt
duplices. quedam sunt apprehensiue. et quedam motiue. Ap
prehensiue passiue sunt quia sentire est quodaz pati. non abicie
do aliquid. sed secundum receptionem passiue dicuntur. quia re
cipere est quodaz pati. Et hec duplices sunt. quedam sunt intrin
sece. et quedam extrinsece. Extrinsece sunt quinque sensus particu
lares. qd sunt visus auditus olfactus gustus et tactus. qui sunt ia
mne intellectus. et quilibet horum sensuum habet suum organum
et medium per quod fit presente obiecto in actu. organa horum
sensuum satis nota sunt. In gusto est duplex medium. scilicet quantu
ad esse: ultima caro lingue et palati et partu vicinarum. et ad bene
esse medium est humidu salivale. In tactu est pariter duplex me
dium. scilicet necessitatis ut ipsa caro teges vndicet neruum. et medium inter
positum. sicut clipeus inter clipeatum et percipientem. organum
autem horum duorum sensuum est neruus diffusus per totum corpus
ut est ipsius tactus in lingua et in vicinis partibus. ut est ipsius gustus
organum odoratus est naris. organum visus pupilla in qd est ipsi aqua
congelata ad recipiendum colores. organum auditus est auris tortuo
sa. visus auditus et odoratus sunt per medium extraneum ut per acram
et aquam. et recipiunt sua obiecta intentionaliter sine materia. alijs
duo per medium intraneum et realiter sunt aliquam qualitate realem con
b. iij.

comitrandē speciē sensibilem. Potentie vero sensitivae interiores sunt quinque. scilicet sensus cōs'ymaginatio. fantasia. extimatio. et memoria. Nam cerebrū diuiditur in tres cellulas scilicet anteriorem. posteriorem et medium. et quelibet istarum habet duas partes quas medici vocat ventriculos cerebri. Prima pars cellule est organū sensus cōmuni. cuius duplex ē operatio. Prima est iudicare de obiectis sensum exteriorū et assignare cōuenientiam et differentiam inter ea et cognoscere eorum operatiōes. Est enim sicut rex. et sensus particulares sicut ministri eius. Secunda operatio est reperire formas sensibiles in ymaginativa potentia ubi tanque in thesauro reseruātur. Secunda pars prime cellule est organū ymaginativa. cuius duplex est operatio. Prima reservare formas sensibiles in ea repositas. Secunda est representare eas fantasie. Prima pars scđe cellule est organum fantasie que sita est in medio sensuū interiorū. Secunda pars scđe cellule est organum extimatiue que apprehēdit particulares intentiones. ut ouis lupum esse inimicū et canem amicū. et bec est sua prima opatio. Scđa est intentiōes istas particulares reponere in memoria sicut sensus cōs reponit formas sensibiles particulares in ymaginativa. Prima pars tertie cellule ē organū in memore. cuius est duplex operatio. prima est reseruare imp̄ssiones sibi imp̄ssas ab extimatiuat scđa ē eas fantasie rep̄sentare. recte enim sicut se habent sensus cōs et ymaginativa respectu formarum sensibilium sic se habent fantasie et memoria respectu intentionū. licet n̄ cadant directe sub sensu. tñ consensibilius accipiuntur. ut cū ouis vider aīal sic yllosuz estimat. enī lupū. et similiꝝ canē hñt tanque amicū. In pñ yō inimicū. Ultima pars tertie cellule est organū virtut̄ motuē quod mouet mēbra propriæ utile vel delectabile potentijs p̄cedentibus apprehēsiuis ad p̄sequendū vel fugiendū. De fantasie sciendū est quod ipa est vltima et nobilior potentia inter duas sensitivas. et bāc immediate respicit intellectus. et ique aīest media inter sensuū cōdem et ymaginatiōem ex una pte. et extimatiōem et memoriam ex alia. Luius duplex est operatio. Prima ē cōponere formas sensibiles cū alijs formis sensibiliibus quod representat sibi ymaginativa virtus et cōponere intentiones cū intentionibus quas representat sibi memoria; et p̄ponere formā quā representat sibi ymaginatio cū intentione.

quā repräsentat sibi memoria, et beclest illa q̄ negociaſ in ſomniis.

Secunda ei⁹ operatio eſt fantasmatuſ operari: ſicut birundo facit niđū cōponit et diuidit, ſic etiam p̄ ſomnia vbi alijq̄ fantasmatuſ ordinate eueniūt. ſepiuſ tñ ordinate, nā ſomnia homo ſe babere equū et appetet illi q̄ equus ei⁹ cornut⁹ eſt et ſic de alijs inordinatis fantasmatib⁹ et c̄. hec de potencijis aie hic iſerere vo lui, vt faciliuſ in ſequentiib⁹ videat q̄uo demō multiplici modo intra et extra potheſt hoīem deludere. et q̄nq̄ deludit hoīem vno modo, et aliū hoīez vel eundē alio, et alio modo, put vna vel plu res potētias aie turbat et h̄i p̄ rīa v̄ ſcōa operatiōe. v̄l̄ i vtraq̄.

Ad propositum reuertitur ostendens modū delusionis dyabolice.

Vñ ad premissa reuertētes presupponimus q̄ de mon corporalē ſubſtātiā mouere potheſt ad locū, et potētiaſ aie ſenſitivę organice, ſūt et corporeo organo vñuſ, et ab obiectis corporeis ſp̄es ſenſibileſ recipiunt. ex quo eſt q̄ demō ſupra obiecta ſpecies et organa operari potheſt trāſmutando figurando et alienādo cōdensando vel rare faciendo prout talia per motum localem poſſunt expleri. et in biſ ſtant demonum delusiones. Primo dicam⁹ de deluſiōe quā demon hominū vel bestiarū oculis facit. p̄t demō ex aere fumis vaporib⁹ mutto vt Bonauētura tradit in ſcōo ſententiāz di. viij. formare corp⁹ cuiuscū alteri p̄formare. ita q̄ illō corp⁹ nō erit corp⁹ boīnis v̄l̄ alī ſi illis p̄forme impiciēdo magis in vna p̄t q̄ in alia potheſt diuersos colores in eodē corpe exhibere et quā vult figurā iduere et apparere cui vult et alijs ſe occulta re. p̄t etiā lumē ad tale corp⁹ exhibere et applicationē alicuius corporis luminosi vel lapidis vel luminis calcati corporis ignei ita ut aliquā clar⁹ aliquā min⁹ clarū corp⁹ illud appareat. ſicut patet de vitro ocularū qđ applicatiū ad lumē cādele radios diuersos cauſat in pariete prout magis v̄l̄ min⁹ ad cādelā accedit. et etiā ſcōm aliū et aliū colorē exiſtentē in muro. P̄t etiā demō ſpecies diſuſas i aere diuertere vt ad oculū veniāt v̄l̄ eas p̄ actiōeſ alici⁹ lapidis qđ achatē vocāt. v̄l̄ alias deſtruere et tūc illō corp⁹ remanž iuſſibile. facile ē etiā demōi corp⁹ albū nigro colorē pſudere v̄l̄ eđ vt q̄ nigru ē iudiceſ albuſ et ſic de alijs colorib⁹ ſuo mo. et ſic fieri p̄t q̄ homo iudicat ēē capra ppter applicatio
b̄iiij. ¶

nem figure et coloris, et ita de alijs apparitionibus fictis aliorum corporoz. Eodem modo est ut unum aliud esse appareat qd non est. Legitur em q parentes vnius iuuencule credentes ea esse equam adduxerunt illam ad quendam probum patrem. q non ut equam sed ut filiam esse agnouit. et maleficium parentibus detexit. et simulacrum abiecit ab ea. ex quo parentes filiaz suaz eē agnouerunt facile. Preterea facile est demonibz humorem sanguinem ad organum oculi diruare vel alium humorē nigrum ex quo iudicat quis oia rubea vel alterius coloris. Vidi ego hominē febricitatem qui una die asseruit oia que videlerat sibi rubea appetere fieri pot estia ut ab ymaginativa ad sensum cōmunez y sensibiles spūs reducantur vel q ad visum vel ex forti ymaginatiōe alicuius rei credit homo se videre extra qd īm̄est in fantasia intra. et tunc iudicar visus se videre ab extra que solum sunt intra. Quāuis Bonaventura videtur faciliter tñp dicerē q a sensibus prioribus ad posteriores est pgressus et nō econtra. in cū phioso et sancto. Tho. a primis ad posteriores. et a postremis ad priores possunt sensibiles spūs deriuari et sic deluditur visus ab extra et ab intra. quia ut multi dicunt decipiuntur sensus circa proprium sensibile ex indispositione organi mediij vel obiecti alias nō. nūq posicē euent a memoria exudit. q adolescentis ego cum alijs pastoribus custos pecorū eo affectus qd frequenter fama referebat ut quidam ibesaurus sub terra vellapridibus in vasis aliquibus reperissent. cū circa pecora per capos de ambularē et in quādam viam antiquam tūc plenaꝝ dumis cui via aptior noua adiacebat declinassem: apparuit mibi ferrea cathe[n]a terre planata pene consumpta rubigine quā accipiens duabus manibus euellere tempravi et dum quantū potui extrahere cepit tumescere reterra quasi si aliquid lignum rotundū lapis vel altud intus esset quod trahebam extractu cathe[n]e pro certo mibi visa est. cunq plus et magis trahere conarer. et dum ferre ut mibi videbam aliquid qd sperabam argentū esse vel aurum tu mente in sarcuz terra exilire deberet. Acclamauerunt pastores dicentes ad me vade vade ad vacam que messem vastat et comedit. ad voces eorum pulsus ego cathe[n]am dimisi. et baculum ut illā signare posui prope cathe[n]am iui ad vaccā expuli eam a messe. rediū ad locum baculum reperi cathe[n]am yterius nō vidi quascūq inde

gine adhibita. An intus forti ymaginazione per motū fātasma
catbene fuit. vel ad extra arte maligni spūs fuit catbena ostēsa;
nescio certus sum q̄ deceptio fuit. sed modū deceptionis ignoro
et sicut oculus deludi pōt a demone qui per spectuā arcam no/
uit ad plenum vt diuersas in colorib⁹ linea⁹ visuales inter se di/
uersis sitibus cōiungat ex quib⁹ varios colores sub diuersis figu/
ris ostendit. sic de alijs sensibus exterioribus est dicenduz suo
modo. Quod apparet satis in gustu qui in fabricātibus dulcia
iudicat amara et secundū ista vim magnā babent. Prestigiūz
gj. est quod species magice artis vñ humanoꝝ sensum illusio. et
dicur prestigium a prestringendo qz acies oculoz prestringit.
Et prestigiuū moderabiles i ex mutatiōes videnti fieri. exēpli grā
vt terre cumulus videnti castrū. lapilli⁹ talentū seges cobors mi/
litū galeata. Et ideo prestigiuū est aciē oculoz obscurare. Et pa/
pias dicit p̄stigiuū est dolus. fraus mādaciū. fallacia maleficuū
p̄stigia maleficioꝝ. qm̄ pōt demon diuersos suos odoreſ sapo/
res et qualitatēs tāgibiles sensib⁹ p̄sentare quos deludit. Nūc
ad modū per quē sensus interiores decipi p̄nt vt dñs donabit
procedamus sanctum Ibo. Bonaventurā et alios doctores in
sua doctrina sequentes. Dicū est superius q̄ prima operatio sē
sus cōmuniſ est iudicare de obiectis quinq̄ sensum exteriorꝝ. et
ponere puenientiaz et differentiā inter ea. Secūda operatio ev⁹
est reponere formas sensibiles in ymaginatiua. ex quibus seq̄
tur q̄ potest deludi sensus communis in ordine ad sensus exte/
riores a quibus recipit species vt scilicet aliter iudicet q̄ recipiat
propter deceptionem causatam in ipso sensu exteriori vel in spe/
ciebus. potest etiam decipi i communicatione specierum quas
reponit in ymaginatiua vt in ordinate reponat. Vel inordina/
te ab ipsa iterum recipiat ex transiuatione fantasmatum. ex qui/
bus multe et diuerse delusiones et peruersa iudicia fiant in sen/
su communi. ex perturbatione etiam organi eius potest multi/
pliciter a recto iudicio peruerteri.

De ymaginatiua similiter dicum est q̄ duplex est eius ope/
ratio. prima est conseruare species sensibiles in ea repositas. se/
cunda eas presentare fantasie. Et in hoc similiter potest mul/
tiplex error contingere. Sicut dicum est de sensu communi suo
modo; Alia tamen est delusio in sensu cōmuni et alia i yma/
ginatiua.

ginatiua, et disuersimode iudicat Iesus in ista, et Iesus in illa.
Fantasie similiter duo sunt ac^o vt dictum est. Primus est componere formas sensibiles cum alijs formis sensibilib^o quas presentat sibi ymaginatio, et cōponere intentiones cū intentionib^o quas representat ei memoria et pponere formā quā p̄sentat sibi ymaginatio cū itēnōe quā p̄stat eīmemoria et scōz bec i mltā sōnia veit. Secunda opatio ē fātasmata opari, et sic fabricat castra i yspania et alia mltā similia, et in hac potētia sicut in alijs qdā acutiores et alijs ebetes magis, inde venit q̄ quidā fantasmatā plura pponūt alijs pauca, et q̄ fantasmatā subservit intellectui; et est suprema potentia inter sensibiles potētias. idcirco circa ipa maximas p̄tingit fieri delusiones: et ea delusa turbatur intellectus inactu suo intelligendi. Fantasiaz sicut et alios sensis dicunt quidam posse tribus modis deludi. Primo q̄ cū demon sit superioris nature q̄ aia pōt ex vi sue nature fantasmatā q̄ vult in fantasiaz imprimere et influere: Secundo mō ab interiori fantasmatā mouendo et ea adducēdo usq; ad sensuū cōmūnē sup q̄ puerunt sensus suas intēciones et iudicat ita esse in resicut eis apparet in fantasmatā: et sic post somnium qñq; nesci bō vt̄ rez aliquā de qua somniauit p̄ somniū tm vel in re extra fantasiam vident apparēt qñq; in somnijs terribilia ex ascensiū melancolie ad cerebrum vel inflamationes ex ascensiū calore vel fluuij ex diversitate fleumatis, vel aliquā tocūda ex mutatione pgnii sanguis, et aliat mltā dormiētā q̄ alii fiunt q̄ fantasie p̄sentantur. Tertio mō pōt fieri delusio in sensibus ex eo q̄ demon multaz rez species pui vult sensib^o siue exterioribus siue interiorib^o offert quas p̄ vertate aliquis recipiens decipit. Et isto tertio modo visuz ē aliquibus q̄ castra magna in nemoribus facta p̄ siluarios demones de nouo esse, vel flumina d nouo esse, pducta q̄ timebat, vel galum trabere trabem qui festucam vere trabebat, vel hō videbat alteri lupus vel iumentū, nec istud vt mibi videtur dyabolo est impossibile q̄ perfecte cognoscit virtutem rerū naturaliuz, qñi naturaliter fit vt ad lumen candele ex certis rebus facte appareat dominus plena serpētibus vel hoibus mortuis, siue racemis que oīa fiunt ex diversis speciebus latentib^o in oleo vel in candelis, et demon vt dicitū est ex applicātione aciuorū et passiuorū pl̄ ope ratur q̄ natura. Inter istos modos Bonauentura elicet secundū qui ei possiblitor esse videtur. Et ista delusio fit tribus modis a

demone. primo ostendendo presens esse qđ nō est. secundo ostendendo qđ est. tertio mō abscondendo qđ pñs est. Primum qui dem facit offerēdo. scđm sensu vel obiectu deriuādo. tertiu vō facit impedimentuz adducedō. Primum intelligi pōt qñ fantasma ta egenia interius offeruntur forti oblatione ipi virtutū interiori. vel qñ virtū interior fortiter illis intendit adeo ip̄ similitudo rei videatur ip̄a res. esse. hec in alijs manifestantur. nā frenēcis propter ascensum fumoz ad cerebz videf q̄ videant multa que nō sunt sibi presentia. vel q̄ audiāt que intra sunt et ea tñ extra esse credunt sicut. Aug. exemplificat in li. de trinitate de quodā quī tanta intentione cogitabat de cuiusdā mulier ymagine q̄ ei carnaliter cōmiseri videbatur etiam vigilādoz hoc modo potest demon multa facere hoībus apparere siue ad ymaginationem incitando intentionē. siue fumos aliquos imutendo vel spm̄ naturalē immutādo. vel fantasmata diuersimod variando. et his modis frequentissime vtitur demon et sepius et subtilius q̄ hō excogitet a quo specialiter cauendū. et buiis signū est qr nunq̄ facit hoīem aliquid sentire cuius ymaginem nō babeat i iteriori organo virtutis ymaginatiue. nūq̄. n. naturaliter cecos facit sō mare de coloribus . nec surdos. de sonis . nec ei talia represen/ tat in vigilia vel in somnis. Secundū modū possumus intel ligere q̄ res alio mō vel sub alia dispositione appareat sensui q̄ sit. nā aliter pōt contingere propter variationē aliq̄ ex parte organi. sicut qñ humor sanguis vel vapor igneus descendit ad oculos videt q̄ ea q̄ exterius sunt rubea sūt vel ppter variationē ali quaz ex parte obiecti. sicut p̄tingit aliqui vt dictū est ex dispositōne candele et palearum: videtur ip̄e candele vel palee serpentes esse et etiā operatōne naturali. Et iste modus et oia alia secreta nature nō latent demones qui sunt veloces mistri agētes multa intpe nobis imperceptibili. ideo multiparte nos deludūt. ostē dentes rem aliter esse q̄ si. dū cam faciunt aliter q̄ se babeat ap/ parere. qđ fit per variationē circa organū vel obiectum factaz q̄ est vt passio non vt passibilis qualitas. Tertium moduz sic possumus intelligere q̄ res si quidem que presto est sensum no strum sicut presenti obstaculo dupliciter potest latere: aut quia impeditur virtus sensus ne conuertatur ad sensibile. aut quia impeditur species sensibilis ne perueniat ad sensum: Et p̄troz

modo impeditur sensus ne percipiant quod ei presto est. utrūq; autem eorum est possibile virtuti demonis. et ideo dicis posse facere per hanc viam ut hominem reddat invisibilem. Et istis omnibus modis predictis potest demon illudere humana fan tasiam et alias vires anime interiores et virtutem mortuam ut hominem reddat immobilem ita. s. ut se mouere non possit.

Nunc ad virtutes naturales quomodo impediuntur in suis attributis a demoni erstat veniendum. Dictuz est supra q; vires naturales sunt duplices. quedam principales alie subservientes. Principales sunt potentia nutritiva augmentativa et genera tiva quarum obiectum circa qd operantur est nutrimentuz tale in potentia quale nutritum in actu et est quantum et aliquando de illo aliquid remanet superfluum respectu individui qd ordinatur ad generationem. et habet huiusmodi alimetum diuersa re ceptacula in corpore animalis secundu diuersas eius dispositio nes et digestiones ut supra dictu est. Subservientes sunt virtus appetitiva abstractiva receptiva et digestiva quadruplex ut dictum est et expulsiva et oes iste potentie circa obiectu corporeoz versantur sicut patet consideranti. et in parte corpora sunt idcirco et ratione eius in quo sunt et ratio ue suorum obiectoru corporeorum a demoni et ex parte utrūq; possunt impedi.

Generativa tñ per quā peccatum originale a parentib; cō trahitur magis maleficis dyaboli q; alie subicitur. sic ut q; ser pēs primi hominis causa peccati fuit: serpentes magis q; alia ami malia incantationi subduntur. Impeditur potentia genera tiva dupliciter. Primo in se. Secundo in alijs. potentiz primit. illa enim potentia generativa cū calore spiritu humore et vento sitate vratur: potest demon calorem spiritu humorē et ventosita stem vel aliquē ipsoz dominantem a proprio loco ad aliā par tem corporis diuertere. ex quo remanet homo impotēs ad actū coniugales. Aliquando homo appetitum habet cocundi et pos se non habet. quia in maledicatis talibus demon aufert humorē et nō calorem. Aliqñ virga erigit et nibil emittit q; calor et vētosi tas assūt s; deficit humor. a liqñ ē appetit s; virga nō erigit. q; demon subtraxit ventū calore remanēte. aliqñ fluit humor sine erectōe v̄ge. q; remanēte humor vētositatis deficit et sic varijs mo dis ipedif bō p maleficū i v̄tute ḡnauua In alijs pcedēt p;

tentis impeditur generativa. quod virtus digestiva vel nutritiva
vel aliqua ceterarum turbatur que generative deseruit. quod si non
fiat digestio alimenti deficit virtus generandi et ista impedimenta
sunt sepe cum quadam angitate et exinanitione corporis quia
ubi virtutes naturales turbantur et corpus infirmatur. aliquo
tiens sentit maleficatus puncturas in carne sicut in Quidio nar-
ratur ut postea dicetur. et macrescit et tristis in nullo complacet:
et quandoque coniugem odiosam habet. nec illi placet. quando
quod videtur alteri coniugum de altero quod sit aliquid diabolicum la-
tens in eo. et propter hoc non potest ipsum amare quodcumque uter
quod odit virumque et alias alter alteram diligit et non diligitur ab
illa quando quod econuerso. Vidi ego pictauis tempore domini
Jacobi iuuenelli pictauenii episcopi mulierem maritatem quam
predictus episcopus quia maleficata erat cuidam probe mulie-
ri tradidit nutriendam in sancta Martha pictauenii: quem mibi di-
xit quod pluribus quod decem annis cum marito steterat sua semper sal-
ua virginitate. et erat. xxv. annorum vel ultra. quoniam maritus
eius odiosus illi erat supra modum. nec illum quoniam modo di-
ligere poterat. ille illam diligebat quod quis impotens. hanc ego se-
crete interrogavi ut magis de ea cognoscerem veritatem si nocte
sola in nemore aliquo esset. et in una parte lupus eam expectaret
ad deuorandum. et in alia parte maritus expectans eam esset ut
illam a lupo defenderet ad quem illorum ire mallet. quem i verita-
te mibi respondit quod iret ad lupum vel ad leonem. Ad idem inter-
rogavi eam de sarraceno et de marito. dixit quod iret ad sarracenum
Interrogavi de marito et de dyabolo. respondit mibi quod non iret
ad dyabolum sed ad maritum. finaliter ruptus est maleficium et fuit
inter eos. amor. et procreatio liberorum. Huius maleficia sunt per
pulueres positos vel in lecto vel ad limen bosque vel supra pugiles
vel ex acubus coligatis. aliquoties vero sola ybros platione vel alias
demone per oia operata. et est hoc maleficium temporale quodcumque. ali-
quod perpetuum aliquod pertinet quod maleficium factum per aliquem malefi-
cum per alium dissoluit. quodcumque dissolui non potest per alium quod maleficium
virtute superioris demensis factum per alium maleficium quod pactum est
cum demone inferiori dissolui quodcumque non potest. sed contra quodcumque etiam dis-
solui quodcumque non possit occulto dei iudicio repugnare: Est etiam scien-
tia quod aliquoties maleficium percurat contra aliquos quodcumque oino non no-

cet. ipedit. n. diuina clemētia vbi placet tela démonis et artes maleficioꝝ. Et si queratur quare pius noster dñs illa pmitit. Bonauentura responderet qđ deus hoc permittit ppter sue glorie ostētioneꝝ. si enī vt Aug. ait dyabolus ista facit hoc t̄ḡm ostēdit qđ deus illa destruere et maiora facere pōt. Item ppter peccatis punitiōnē qđ ex aliquo peccato meruit h̄mōi maleficijs extorqueri. Item ppter peccantis correctionē: ptingit qñqđ qđ h̄mōi maleficiati dū se vident punitos de suis peccatis pñiam agunt et infide magis roboratur. qñ plurimū hoc contingit illis ex aliqua vana credulitate ex qua se artibus demonis subdūt. Item ppter nostram eruditioꝝ. Erudimur enī in fide dū ista videm⁹ qñ sunt aliqui vt sanctus Tho. dicit in quarto sententiārū: qui ex quadā radice infidelitatis ista maleficia posse fieri negāt: qđ nō credunt démones aliqd esse. vel nō habere potestateꝝ ad ista maleficia: qđ contra decretū est. si quis p̄ sorciarias. et p̄ tra iob. xlii:c. dicentē. Nō est super terrā potestas qđ cōparetur ei. qui factus est vt nullū timeret rc. Sed qua istaz cāz ista fiant ignoramus qñ occulta sunt dei iudicia nobis

Et si queratur vtꝝ lictū sit talib⁹ maleficiatis maleficioꝝ auxiliū querere. dī qđ dupliciter ptingit maleficioꝝ auxiliū iplo rare. Uno modo vt ipi destruāt qđ fecerunt auferendo tm̄ pulueres vel actis vel paleas a pluma lecti. vel clauū fixionis. et sic de alijs modis quos nō noui. et sic nullū videtur esse peccatuꝝ. quia sic nulla est démonū inuocatio neqđ pactum. Nam si alius auferret h̄mōi res que sunt dyabolice fraudis instrumenta destrueretur maleficiū. Secundo modo vt noua maleficij arte utrantur. vt si per aliqua verba fecerūt malefici per alia verba opposita d̄struantur. vel si per pulueres factū ē per alios pulueres destruatur. et sicut Erisostomus super Mathe: et sc̄tūs Tho. in quarto dicūt nullo modo est auxiliū a maleficiis exquirendū. et nihil a démoniē qui hostis ē dei et hoīs suē bonū suē malū sit et requirendū. Sed quereret aliquis qđ ḡ. pro talibus maleficiatis vt liberentur eū faciendū ad hoc in fine huius tractatus respōsio dabitur cū sanctis doctorib⁹ illuminatis in fide catboliſca. Sed nūc considerem⁹ qđ magna est potestas demonis qđ odium gignit inter cōiuges quos sua malicia premut nec mirūz qñ vt Marbedus et Albertus scribunt quidam sunt lapides qđ

snos gestantes ligat in amore ut ab alijs grati habeatur. et ametur. multo plus potest demon per transmutationem sanguinis et humorum et alio subtili modo horrore incutere in mente odium. et in carne dolorem. quoniam spiritus naturales vitales exagitare potest et anima lesse: ex quo diuersa passionum genera concipiuntur que producit in malum. quoniam omnis voluntas demonis mala est. executio vero eius ad deum relata qui permititur semper est iusta. Existit pater quomodo demon sensus et vires naturales a recta sua operazione obducere potest. quoniam dormiendo. quoniam vigilando. aliquando die aliquando nocte adeo ut facere multa sibi videatur aliqui delusi opera ad extra que tamen sunt in fantasia intra que pro rebus ad extra plures ab eis accipiunt et prouinde veraciter decipiuntur. pater inquit ut volenter periuertantur coniuges maleficiati. Et hec de illusione facta a demonibus ab intra pro prima parte huius tractatur sufficiat.

Expressio variorum modorum in ipsis maledicentibus

Ex predictis supponit manifestum quod demon corpora mutare potest ad locum non ad formam. quoniam ut ex. Benes pater dedit deus animis virtutem producere illis in specie supposita similia. dedit virtutem elementis ut convenientia sibi producant anima. stellis virtutes alias stellas generandi non dedit. neque bonis angelis sue malis dicit. crescere et multiPLICAMINI. idcirco virtutem mouendi materiam ad formam non acceperunt. Sed vi superioris sue nature ad locum ut dictum est mouere reposunt. Inde repertendum est quod ex corpore aereo mixto vaporibus quasi si materia nubis esset: demon multa sub diuersis figuris corpora formare potest: quatuor faciendo: primo densando. secundo figurando. tertio colorando. quarto preservando. et hec corpora ad tempus patent et ad tempus disparent prout demon ea vult preservare. possuntque gladio truncari sed impunitur sicut aer ut Durandus ait reviuuntur. Et in ipsis corporibus sub diuersis figuris bestiarum vel hominum aliquibus apparent. et humanas querunt conuersationes cum eis quos agnoscunt in his qui fidei sunt decipiendos. Alios autem verentur et fugiunt et ibi maxime apparent ubi sunt gentes minus erudite in fide: et hi qui talibus simulacris credunt aliquid numinis esse. quod Gordius et malignus spiritus Superbusque fallax dyabolus licet a principio voluit diuinum honorem sibi usurpare. Ut

pater Isaie. xiiij. sic adhuc nititur facere apud stultos ut ab illis
aliquid deitatis babere credatur. et sic multos fallit simplices
et ydiotas et ab errare facit in fide. q;ñ aliqui in specie terribilis
aialis sicut ipse terribilis est apparet. aliqui ut paulus ait. ij. ad
Cor. xi. ipse satanas transfiguratus se in angellum lucis. vbi beda. ii.
in bonum angelum ad tamptanduz eos quos ita vel erudit op⁹
est: vel decipi iustum. q; si fingens se bonum sensus corporis fallit
et mente no mouet: nullum est in religione periculum. et si bonus esse
credatur dum facit: vel dicit q; angelis bonis conueniunt. Enim vero
per hec aliena ad sua dicere incipit: ne quis eat post eum op⁹ est vi-
gilantia q; no nisi ex deo est in ipso est reuera totius malicie prin-
cipium somes et origo crudelior em est leone. vel quocunq; ser-
pente et cancre rabido. trigride superat in feritate et lamia in cru-
delitate. lamia est aial suribudu, et de lamia quasi lamia a lani-
ando pueros bz em facie hominis. et corpore bestiarum. Est crudel-
lior suis seriz q; cerere bestie. qz catulos suos fertur laniare. et no
sine magno fructu spnali bac bestiam actor immediu aduxit. itel-
ligitur namq; per istam bestiam omnis heretici. malefici. et hypocrite. qui
ut ait gregorius in. 34. moralu. in prima facie se ostendunt ba-
bere pulcrum faciez ex ratione sanctitatis et devotionis. sed bestiale
valde iniqua est corpore ipsoz ppter mala opera et vitia infamatur
pez et abominabilem q; valde iniqua et illa faciunt sub specie boni
Et hoc modo lamia. i. dyaboli oes filios suos dilaniat producen-
do faciliter ad penas eternas et omnis qui ibz blanditur ad eterna
supplicia ducere cupit. Idcirco magne op⁹ est pietatis in ipsis p-
latis dum solicite pdicat bmoi vsicias satbane detegentes. ne quis
per debilitatem fidei se maleficiis dyaboli irritari facile reddat.
et nullus per sorcerias proximum ledat. Ex decreto et canonicais li-
bris ecclesie et ex sepe notatis multis experientia firme teneat co-
iuges ad iurice ex maleficis in actu matrimonij et coniugio mo-
re viuendi qnq; nimis perturbari. quo ut laqueos demonum euas-
dere possint auxilio ecclesie sancte dei sunt adiuuandi. et eius exor-
cismis sunt demones arcendi. de quo i fine erit bmoi specialis tra-
ctatus. Actende lector q; iste actor in pluribus locis multum congre-
tur de maleficiis qui inter coniuges actus matrimoniales impedi-
unt. Et credo firmiter q; plebanus vel curatus in grā dei existat
per exorcismos. et deuidas orationes sup virū et mulierē dictans

omne figmentum dyaboli fugaretur. De eo q̄ compertum
est quosdā maleficos hoīes multos in infirmitatibus detinere
ex arte sua p̄ pulueres circulos vel per ea simulacra q̄ vota ap-
pellat, vel per solā incātationē homines in bestias cōueriti: vel
etia arbores facere mori: non dubium inscripturis reputatur.
ad exemplū adducitur. Symon magus qui sola incātatione
pecus mori cogebat. Magi in ethiopia Matheo p̄sente peccora
sua arte interimebāt. Vermogenes cōtra Jacobū maiorez hec
cadē se facere gloriabāt. Sed ad canonicā scripturam recurra-
mus phibet. Paulus apo.ad gall. v. necm per artē magica
percurat dices manifesta sunt opa carnis que sunt. fornicatio
immūdicia. impudicia. luxuria. ydoloꝝ seruitus. beneficia r̄c.
vbi Beda p̄ beneficia exponit mortē percuratā p̄ incantationem
hoc idem Augu. a firmat de ciuitate dei. Iteru paulus ad gala.
iii. O insensati galate quis vos fascinavit. Ergo fascinatio vbi
est. vt dām glo. sicut in regnoꝝ libris vallis titanoꝝ. in ysaya sy
rene r̄ onocetauri. in Job arturus r̄ orion r̄ pliades. sic in hoc
loco fascinari de cōmuni oppinione et quotidiana sermonatiōe
sumptū est r̄ paulo post. dicunt em̄ quoruñdam oculi visu vr̄es
tes r̄ biceorū act⁹ fascinatio d̄i r̄ potest fieri vt huic peccato in
seruitā demones. Jannes r̄ mābres magi p̄baraonis arte ma-
gica nō dubiū vteban̄. vt Exo. vi. scribitur. et maga suscitauit
samuelē vt patet. Virgili. in buccolicis. Nescio q̄s teneros ocu-
lus mibi fascinat agnos. Lucanus in. vi. fascinationes multas
enumerat dices. Mēs baustinū lla sanie polluta veneni. īcatata
perit. quos nō p̄cordia mixti. Alligat ylla ibori. blādeꝝ poten-
tia forme. Traxerūt magici forti vertigine fili. Et hec vscq̄ ad fi-
nem. vi. p̄sequit de veneratricib⁹. inter q̄s ponit Eritbo summa
in arte incātationis q̄ a suspensis pilos radebat. r̄ int̄stina ex-
trabebat. r̄ ex illis cū ceteris figmētis multos hoīes lāguere co-
gebat r̄ occidebat. r̄ in finita q̄si mala arte sua magica faciebat
que ibi narrant ad longū. Ab antiquo ḡ tēpore est vt mulieres
malefice a suspēsis vnges r̄ pilos accipiāt ad sua exercēda ma-
leficia. qđ huc vscq̄ apud maleficos dānabiliter obſuāt. agebat
ptereā erit homaga p̄ herbas r̄ lapides vt accūt demōib⁹ turba
ret aerē. clay dīc p̄uertebat ī tenebroſū. pluuias grādines toni-
trua p̄ter intentionē iouis r̄ planetar̄ excitabat. longū nimis eēt

cuncta narrare que sua arte maleficia Eritbo opabatur de quod
vel similibus dicit sc̄tūs Tho. ista demonib⁹ esse facili⁹ et quia
Pompeii magaz⁹ soror⁹ p̄tra Iuliu⁹ cesarē intēdebat: malum
exinde in exitu venit. qm̄ vici⁹ in cāpis Tesalie fugit in egyptū
vbi capite truncat⁹ interi⁹t. De media loquēs. Quidius in epi-
stolis heroidū dicit. Illa reluctantē cursu deducere lunā. Nuit
et tenebris addere solis equos. Illa refrenat aquas obliquaqz
flumina sistit. Illa loco silvas duraqz saxa mouet. Pertumulos
errat sparsis deducta capillis. Lertaqz d̄ tepidis colligit os-
fa regis. Demō⁹ et absentē simulacraqz cerea fингit. Et misérū
tenues in securū vrget ac⁹. Hec ego a plurib⁹ audiui q̄ illi qđē q̄
ī actu matrimonij ipediu⁹ pūcturas q̄sl ac⁹ i corpē in fixas habe-
rēt patiebant̄. Ad idē Virgilius loquit̄ v̄ba didomi⁹ de maga-
quadam ista loquentis. Hec se carminib⁹ p̄mittit soluere mē-
tes. Quas velit. ac alijs duras immittere curas. Sistere aquā
fluminis. et vertere sidera retro. Nocturnosqz sciet manes. iunge-
re videbis. Sub pedibus terrā. et descendere de montib⁹ ornos.
Hec Eneidos. iiiij. libro scribunt̄. Sed diceret aliqz isti sunt
poete de quib⁹ ph̄ūs ait q̄ m̄lta mēciunt̄ poete. Lactatiu⁹ in ait.
Vera igif canit̄ poete obtētu quodā relata. Dicēdu⁹ q̄ ybi poe-
te poetice loquunt̄ multa mencunt̄. Sz ybi historias narrat ve-
ra loqui credunt̄. Nā Paulus apostolus dic̄a poetaz allegare
nō erubescit et sc̄tūs Augu. et alijs sc̄tūs doct̄ores ecclie multas by-
storias a poetis recipiunt. et sic possibile eē nō dubiu⁹ est magicos
p̄dicta mala inferre hominibus pecorib⁹ arboribus. tonitrua
et aerias turbatiōes et m̄lta talia in elemētis machinamēta tra-
ctare. q̄ singula oīa faciūt alioqz. qñqz v̄o delusa fantasia bec̄yti/
dens facere: quorū faciūt nibil. Qua ppter summa cū diligētia
iudex debet talū causas s̄btiliter examinare. et virū intra delusi-
tanū: vel etiā extra male opati fuerit debet caute idagare. Et
sūt doct̄i i theologia ph̄igz viri. magistri ad h̄ speculabilia quo-
candi q̄ i ph̄ia erudit̄ sūt i theologia doct̄i speculatiui. q̄ do-
ctrinā gētiliū in oratorib⁹ et fideliū ortodoxoz i sc̄tūs doctorib⁹
didicerūt. et ē etiā puenēs vt periti medici ad inspiciēdas tales
p̄sonas puocent. vt p̄ inspectionē pplexionis et ex iudicio somo-
rum et aspectu corporis indicet an fantasia lesa signa p̄cedat falsis.

ta], si lesi tantū i cerebro iueniant illis s b uenientū ē p medici
nā, et debet amonē salubriter p suos p fessores ut talib⁹ appa
ritiōnib⁹ nō credat. Debet de bis p fiter et penitentiā agere salu
tarē, et ē s b uenientū illis p exorcismos ecclie, et p oratiōes p boz
debet sūmope edoceri i fide, et ostēdendū est illis quāta cautella
demō nitī deludere cūctos. Debet etiā b̄re aquā b̄ndictā, et
se et suā domū asp̄gere sepe, et i nullo articuloz fidei dubitare ha
berere recursū. etiā debet ad sc̄tos et sine fictiōe et ypocrisi missā au
dire, et sacramēta ecclie cū mēte munda et deuota suscipere, et pte
stari q̄ i nullo volūt cū demonib⁹ pactū exp̄ssuz v̄l tacitū babe
re. Scire etiā debet pater n̄ et ave maria, credo i d̄ū et credo in
sp̄m sc̄m, et sepe debet etiā dyabolo et ei⁹ opibus ab renūciare,
signo cruci deuote se munire, dyabolū i suis opibus nō iuocare.
nomē Ihesu reuerēter p ferre his em̄ et talib⁹ catholicis acibns
poterit dyabol⁹ p bonū āgelū effugari ab illis. Debet etiā mu
lieres q̄ suos maritos p icantatōez habet exosos: et p iter mariti
eaz: v̄l etiā si p maleficia i potētes sit amonē ut tale odiū de
ponat, et ē eis ostēdendū q̄ demō ista facit iter eos odia, ut p tūr
bet sc̄m sacramētū matrimonij, q̄ ē notabile valde, et debet cō
fessor dicere q̄ oport̄ ut vincat p fidem adherēdo ihu x̄go d̄no
n̄ro iūnicū q̄ eos nitī p tūrbare. Debet etiā eos allicere ad amo
rē filioz quos ḡnabūt si simul cōueniat, et d̄ dicere q̄ ē illis ma
gnū pudoris et p ecūdie opprobriū vbi p mutūt se turpiter a de
mōe vici et si alter eoz dicat q̄ nō poss̄ ad mulierē accedere pp̄
odiū q̄ bz ad illā. v̄l illa idē dicat d̄ marito: tūc dicat eis p fes
sor vos bibent libēter poculū amarū si ḡnē b̄aberetis ifi mita
tē et p ipm sp̄e b̄retis recuperāde sanitatis. quis m̄lū displicet
ori in p babēdo sanitatē cogeret, vos ad bibēdū p tra i clinatio
nē v̄re affectiōis. sic faciat is bic et dicat i cordib⁹ v̄ris. dyabole
inimice x̄gianoz tu vis i sacramēto qđ deo ordiauit nos turba
rene ples babeam⁹. vt sp̄ nos teneas i tuis vngulis et d̄neris no
bis. si despectū tui nego te et vado ad legē dei mei ihu x̄pi q̄ oz
diauit sc̄m matrimonij ad ḡnandū pueros erudiēdos i lege di
et obediat marito meo i actu matrimonij, et idē dicat marit⁹ et fa
ciat confessor quod mulier osculetur maritum amplexando, et
contra. Et obediat illi ad actum coniugalem quemq̄ fortassis
ei displiceat et vicat semetip̄am et tūc vici⁹ demon q̄ eos impe
cij:

diebat abscedet ab illis. et rupta erunt vincula fascinationis pri-
tum ut dictum est ex decreto se purget uterque in confessione per lacri-
mas cupunctionis et per ieiunia. orationes. et elemosinas. et tunc
animam alaqueis dyaboli uterque liberabit. Per hec talia documen-
ta magister guil'. meriti de ordine predicatorum pictauis magister
in theologia redduxit quandam mulierem que longo tempore odio
sum suum maritum habebat. nec eam ipse cognouerat ad amore
eius: et factus est eodem die inter eos placide nexus coniugalis
amoris. deo gratias. Amen.

*libato &
omodo*
Contigit tamen plures et notum est quod cum sue sibi uxores
displacet se fingunt mariti circa eas imponentes esse ut ab illis se
parentur. et alijs quas plus cupunt copulentur mulieres etiaz sua
ex parte cum eis sui displacet viri medaciter se fingunt. incantatas
esse et suos maritos diligere non posse. quod ad alios quod magis pla-
cet illis in cordibus dixerunt nexus amoris. idcirco propter oiam et in singu-
lulis quod incerta est materia eorum necesse est iudices qui talia exa-
minant discretos esse circumspectos atque sagaces. De his autem
qui ad demoniaca sabbata nocte vadunt vel deportantur a demo-
nio ubi multitudo magna quoniamque venit. et homagium faciunt dyab-
olo et ceteris que in prima parte tacta sunt: nunc videre restat veritate in
ad quam indagandam ea sunt recolligenda quod prius dicta sunt de ille-
lusione. quam in sensu demoni facit interiori. unde sepe est et credo se-
pius quod tales sic delusi se estimant ire nocte cum demone coreare
cum mulieribus commisceri bibere et manducare. aliquos ledere vel
occidere. intrare caueas ad bauriendum vini. dyabolus sub aliquo
figura in posteriori dato osculo venerari. et alia huiusmodi. quo
rum omnium nihil in re extra faciunt. sed istorum habent fantasiam
delusam a demone eis tales spiritus et fantasmati offerendo.
quod facere potest demon faciliter. Et quoniam arguitur quia ipsita
lia se fecisse continentur. et plures fecisse. Respondendum est quod
delusi interiori non semel tantum sed plures se existimat fecisse
multoties quod soli in fantasia receperunt. Et quoniam replicatur quod plures se habent
fecisse probant. Dicendum est quod stultorum infinitus est numerus. et ideo pote-
tent quia plures delusi sunt. Et quando replicatur secundo
quod plures sunt quod dicunt se adinuicem viduisse coreasse carnaliter
commisceri. et unde de alio et eocirca se viduisse testat et plures de uno
et de pluribus habent idem testimonium probant. Respondendum est quod possunt

plures demones multoꝝ simul fantasias sic deciperé ut verum
videatur q[uod] alios in sabbato demonis viderit et alijs videat de
illo. et quilibet de quolibet altero b[ea]tū esse afferunt. q[uod]m̄ eodem
tempore simili illusioꝝ plures illudunt. Et replicat tertio q[uod]m̄
tales delusi dicunt se bibisse vinū alicuiꝝ boīs et veroꝝ ē q[uod] in vase
illo cuiꝝ dicunt vinū se traxisse nullū vinū iuuenit. Respōdendū
est. q[uod] vinū effluxit a vase p[er] aliquid rimā male iunctā hora q[ua]estū
mab[ea]t se illi sic delusi illud in demonis bibisse quiuīs. et sic de
per accidēs et a casu venit q[uod] simul vinū fluxerita vase ex defecu
dolij. et illi decipiantur in fantasia. Et quarto replicat. q[uod] dicunt
q[uod]m̄ tales q[uod] pueros a laterib[us] matrū acceperūt torruerūt. et re
portauerūt ad uas matres q[uod]m̄ in crastino rubet in pelle et corpe
calidi g[ra]uū infirmitate vexati moriebātur. Similiter dixerunt
alijs q[uod] comedérūt pecora suorū vicinorū cocta iāq[ue]z et quā calidaz
iāq[ue]z pecorū coxerāt iāfactē iccerūt cuiusdā sui simici cuiꝝ facies cācro
so morbo lesa nūc p[ot]uit sanari. et mīla talia se tacitūtē esse casse
q[uod]i refacta iuueniunt. sicut est grādine vineas et segetes destruere
qd[em] verū esse reperiunt. et aliquos itcu fulguris occidisse. et realiter
occisi fulgure sunt. Respōdendum est q[uod] assati pueri quos se
dicunt torruisse ad ignem et pecora et ille qui lesus in vultu erat:
grādines et fulgur ex naturali causa venient et q[uod] puer infirmet:
pecus moriat: cancer vultū inficiat: et tēpestas segetes destruat:
occidat boīs: aut morbo naturali p[er]niciens aliquis siue pecus mo
riatur: et dicta simul fiant: et eodem tpe. horū oīum fantasmatu
demon fantasīs talium obicit. ex quib[us] se iudicant fecisse q[uod] per
fantasma viderūt neq[ue] p[ro]pter ista possunt tales p[er]sonae manifeste
illorū facinorū argui. neq[ue] pactū cū demone habuisse tacite vel
occulte deprehēdi. Hoc replicat q[uod] tales homines vel mulie
res dicunt se talia mala supdicta fecisse q[uod] realiter euenerūt p[er] pul
ueres. liquores. pilos. vnges. rubetas. vel p[er] simu lacra q[uod] apud
illos reposita iuueniunt. Ex oīibus istis supdictis pure cōfitemē
se fecisse mala sup[er] quib[us] interrogati sunt testes afferētes b[ea]tū idē rea
liter esse veroꝝ et est vox cōmuniꝝ q[uod] hec mala fecerūt. et mala illa
in re eē reperiunt. et iſtrumenta maleficioꝝ refuata ab illis i secre
tis suis iuueniunt. Ex quib[us] oīibus colligunt q[uod] rei sunt maleficioꝝ
de quib[us] accusant. et legalib[us] penis sunt adiciēdi. ita q[uod] magnū
iudex ille deo et legi catbolice p[ro]stat obsequiū q[uod] incantatores illos

segregat a fidelibus viris. quos legalis pena condemnat. **L**e de malefi. Sed tūc due oruntur q̄stiones. Prima vñ est q̄ malefici pauperes suunt et miseri: q̄re a demone nō postulat pecunias multas ex quib⁹ magni efficiantur in mūndo. cū ita sit q̄ familia re habet pactū cū demonib⁹. Scđo querit q̄re in talib⁹ malefici cījs utrumq; malefici q̄nq; reb⁹ ibonestus ut dictū ē et alias reb⁹ sacras ut puta aq̄ bñdicta crismate sacro baptismo vñ euāgeliō.

Respondeſ ad primā q̄ h̄ ex misericordia dei est qui vult tales miseros reducere ad agnitionem veritatis. q̄r demon illis multa pmittit facere bona que nō facit q̄r mēdax est. ex quo cognoscere possunt delusi p̄ illū q̄ nullus mēdaci creature cuius studiū est decipere debet adh̄erere. neq; pmittit deus ut dyabolus eos locupletes faciat. qđ si permitteret et demon illos locū pletaret inordinata auaricia multos a lege dei detrahēret. quos demon p̄ diuinias sibi vēdicaret. sed est occasio demoniē abnegandi. cū cum audiunt pmittere multa et ex pmissis tradere nulla bona. Ad scđm quesitiū dicendū esse videtur q̄ dyabolus terribilis est et horribilis. idcirco terribilibus et rebus ubonestis gaudet decipere stultos vel etiā ad detestationē peti illa horribilia ad hec p̄stigia deus adhiberi permittit reb⁹ sacris et sacramētis etiam qnq; utrumq; ad infamandū ritum ecclie que illa p̄suēuit venerari. dicit em̄ iſcūs Ibo. q̄ demō lunaticos cōmuniter vexat in nouilunijs vel in plena luna ad infamandū creaturam dei. et etiam q̄ cerebrū dominis humidū est. et in plenilunio et noua luna augmentat humida. et tūc humore mediante turbat demō humanā fantasiam. Sz ad iuocationē demonū lapidibus herbis caracterib⁹ figuris et verbis soleū iuocatores demonū vti. utrumq; etiā figuris in lapidib⁹ vel in alia materia factis et sculptis. aliquā yba ignota aliquā nō ignota miscendo. Queritur utrū ista vim naturale habeat ad arcendū demones euocatos. Dicendū q̄ lapides herbe et yba tripliciter applicari ad demones intelligunt. Primo ad arcendū illos p̄ lapides aliquos et herbas et yba sacrata et h̄ fieri potest. De verbis causa ē ordinatio et auctoritas ecclie q̄ originē h̄z a xp̄o dicēte. data ē vobis potestas super oīa demonia. Lu. ix. De herbis et lapidib⁹ dicunt quidā theologi q̄ p̄ h̄ q̄r illi lapides vel herbe virtutē habēt coherēdi libidinē. nā d̄ cāfora dicit. Lamfora per nares castrat

odore mares. Idecirco illos lapides et herbas h[ab]ent exosas q[uod] sunt
cohibiti p[er] petri. vñ Marbed[us] de adamare dicit. Et noctis leniu-
res et sonia vana repellit. Quātūz vō ad iūocatōes vtunq[ue] talis
bus malefici vno mō q[uod] demōes volūt vt melefici credūt q[uod] in
herbis et lapidib[us] sit viri q[uod] possunt demones cōpellit ad respon-
dendū bis a quib[us] iūocant. q[uod] ē error. Alio modo vtunq[ue] q[uod]
possunt etiā minores demones q[uod] maiores cōpellit et obedient
maleficiis dū euocant. q[uod] faciūt sp[iritu] ad decipiēdū Huic[us] parisiēn.
dicit q[uod] q[uod] demones peccauerūt q[uod] appetiūt se eleuādi ad supe-
riora: ut si a deo puniti sūt vt inferiorib[us] reb[us] subicant. et q[uod] lapi-
des et herbas al[iquod] esfugent. Pitagorici in dicit vt Albert[us] re-
citat in libro de mineralib[us]. q[uod] lapides sūt aiat. et q[uod] aia egredit[ur]
aliquā a suo cope et intrat alienū. et fascinat ipm ppter q[uod] p[ro]cipiūt
declinare oculū fascinatis. et h[ab]et opinione secut[us] est Democrit[us]
q[uod] lapides dicunt habere animas. et oia plena dys dogmatisat. et
hoc traxit Orpheus in suis carminib[us]. si ista absurdā sūt et fal-
sa et a fide catholica aliena. Sigilla aut et figurās in lapidib[us]
vel in metallo ad ymaginē astroꝝ sub distincis p[ar]tēs et lineis
ad diuinatōes rerū occultarū. Etiagrecus. et gemina babiloni-
cus et Hermes egipcius in primis iūenerūt postea effluxit mi-
rabiliter in illa arte Thibolomaeus egipcius. et Heber bispalensis
Thebit[us] aut plene tradidit artē. Credebāt enim isti q[uod] iste figure
sculpte ad ymaginē aliquorū planetarū virtutē ad diuinationes
assumerēt ex planetis. et sicut aliquo tpe manet determinata viri
planetarū ex aspectu vel iunctiōe ad signū determinatiū: sic et nō
plus durat illa viri figuraꝝ quib[us] geomātria vrebant. Vidi
ego pictauis magnū virū infama et sciētia q[uod] geomātrice studēs
ex talib[us] figuris experiri voluit artez diuinādi. q[uod] die uno dum
pulsaret qdā ad hostiū sue dom[us] p[re]cepit famulo vt modicū dif-
ferret hostiū aperire. interī fecit figurā. vt virtute illi diuinaret
quid q[ue]rebat ad hostiū pulsans. qua facta et in specta dicit hic q[uod]
venit ad nos aliqd rubeū assert perforatū. et aperto hostio vni-
ens burrum rubet obtulit quē ille accipiēs cū gratiarū actione
et ipsuz p[ro]spiciēs iūenit in eo foramē a muriib[us] factū i illo ex quo
admirat[ur] timuit vt aliqd malignū lateret i illa arte. et spreuit ar-
te et artis librum combussit scđo quia mibi ipse ista narravit.

Constat enim vt sanctus Thomas deduxit ad longum in
cuij.

summa h[ab]ra gentiles libro tertio articulo. cuius⁹. iij⁹. et. v⁹. q[uod] hu
iusmodi figure nullā possunt ex se habere virtutēz cū sint de q[ua]r
ta specie qualitatis: que tñ est terminus quantitatis. nec possunt
esse principiū actionis: nec ponūt subiectū in potentia ad actum
q[ui] figura est ens metaphysicū. nec accipiūt virtutē a corporibus
celestibus q[ui] per has figuras adiunceris eis vanis verbis sunt
aliqua que operationē celestum corpora excedūt ut reperire ibe
saurū subfossū in terra. et diuinare de futuris et manifestare
occulta facta hominū. Dicendū ergo est q[uod] a malis spiritibus
ista signēta accipiunt fulcimētū. nā per hanc artē cōmittuntur
adulteria decipiendo mulieres. furta homicidia. q[uod] et cetera ma
la talia a demonib[us] p[ro]curantur. q[uod] q[uod] usdā mendacijs a malefi
cis personis ad sua maleficia allicitur. Dicuntēt qui demōes
inuocat q[uod] nisi inuocati demones ea faciant ad que sunt euocati
facient ipsi inuocatores celum communū et eadez astra. vt nar
rat Porphirius in epistola ad anebotem. A demonib[us] q[uod] oia
maleficia suam vim accipiūt que ad malos usus et fines appli
catur idcirco: Ex istis et alijs multis p[ro] certo tenendū est q[uod] d
portātur aliqui nocte vel die a demone ad loca remota atq[ue] p[er]
pinqua. et ibi coreas facere p[ro]nt: demonē adorare. hoies cū mu
lieribus coire. et demones eas supponere: comedere et bibere
vere vel apparēter. mortē et infirmitates super aliquos induce
re caueas intrare: vinū trahere. et ad remota loca portare possūt
sopire hoies. pueros a laterib[us] matrum abstrahere et assare. di
uinare de futuris eq[ue]tibus aliquibus. conitua et grandines exci
tare. itu fulguris percutere et occidere. segetes destruere. et plus
ra alia mala perpetrare auxilio demōis q[uod] ista permittuntur il
lis a dñō ppter cām ignoratam a nobis. Narratur in h[ab]riapi
bus. q[uod] in p[ro]vincia prouincie die una tanta tempestas in aere fuit
vt a vento et grandine arbores deicerentur i terrā. necaretur aues
et totus aer magno fragore resonaret. tūc custos quidā vincari
in suum tugurium se recepit. et audiuit vocem in aere dicentez
caue caue. cui responsum est quid cauebo. et dīcūt est vīneā Pe
tririchardi: Postea excusa tempestate destructis alijs sola vi
nea peri remātu illesa. et tñ Petri richardī malū viurari et pu
blicus erat occulta sūt dei iudicia multa. si iniusta nulla. Ex qui
bus admirātes timere debētes et deū refugū nūm et p[ro]tectorēz

invocare docemur. Q[uod] autem deportetur misere persone besistates
in fide i[n] doctrina diuine legis dubie: satis notum ex relatu mul-
torum et ex effectibus inde securis. Nam aliquoties viri aliqui fratres q[ui]
homini maleficis presentes fuerunt: immo hec ne phantasma q[ui] dyabolus
operabat assistente demone in talibus p[ro]gregationibus predicabant
fidele testimonium probibuerunt et penitentiā egerunt ut in salutem
Q[uod] autem demon illos possit portare vel die vel nocte nulli in du-
bium venit quoniam Mat[th]ew. viij. et Lu[ke]. viij. iuxta Christom et Huicbel-
mi de alconae et Nicolai de lyra glosa portauit demum xixm supra
pinaculum templi, quod non creditur impossibile fuisse. sed facile mul-
tum. Ide potest ut per prophetas demon corpora deferre ad locum
Nota sunt ista oibus quod scientes deputantur in clero quod corcas faci-
ant et demonem adorent sanis mentibus possibile iudicatur. Sed quod
demon cum mulieribus coetum gratia permiscentur non est dubium re-
putandum quoniam ut ait. Aug. xv. de cuius dei apparuisse angelos inta-
libus corporibus ut non solum videri verum etiam tangi possent eadem
verissima scriptura testatur. Et quoniam creberrima fama est: multique
se expertes vel ab eis quod experti essent de quoque fide pubitandum
non est audisse per firmant. siluanos et fannos quos vulgo icubos
vocant improbos sepe extitisse mulieribus et eorum appetitis ac pegisisse
per cubitum. Et quosdam demones quos drusios galli nuncupant hanc
assidue immundiciam et tentare et efficere plures asseuerant ut hec
negare impudentie videatur. Nam ergo hoc possibile esse quoniam etiam
oecum theologi incubos et subcubos esse credunt. Et ad hoc ad
duci potest mater merlini que interrogata a vorunigerio rege an-
gle quo virgo filium conceperisset ait. Vnde anima tua domine mi rex
quod neminem agnoui qui in me illum generauerit. Vnde autem scio quod
cum esset inter socias nostras in talamus nostris apparebat mibi qui
dam in specie pulcherrimus iuuenis et sepissime amplectans strictus
brachiorum de osculabatur. et cum aliquantulum mecum intorserat fecisset su-
bito evanescerat. ita ut nibil ex eo viderem multoties alloquerar cum
dum secreto sederem. Cum me diu in hunc modum frequenter coiret
meum sub specie bovis sepius atque grauidem in alio deseruit. Tunc
rex profutus philosophis rursus habuit ab illis. quod inter lunam et ter-
ram habitat. spumam quod partem habet naturam hominum partem vero angelorum
et cum voluerit assumunt sibi humanas figuram et cum mulieribus cocunt:
et si genuit est merlinus bos aut spuma icubos et succubos demones

vocam⁹. Nec est dicendū q̄ sic geniti sunt filij demonū q̄ semen
non hñt. Sed demon fit subcub⁹ viro a quo suscipit semē et post
incub⁹ mulier in cuius matricē semē effundit p̄seruans ipm i de
bito et p̄portionato calore. q̄ si nō faceret nulla ḡnatio fieret
Nā dicit Auct̄na q̄ homines longas virgas hñtes nullus vel
panice sunt ḡnationis. et sic geniti fuerat gigantes q̄ fuerūt viri
robusti et famosi: qm̄ vt doctor quidā theolog⁹ ait. scit dyabol⁹
q̄plexiones homīn̄ ut virūz a quo semē suscipit. et mulierē in quā
fundit vt in q̄plexione p̄portionatos eligit. et p̄grauā p̄stellatō
nem ad bonā ḡnationē adapte: Q̄ autē demones talia que sab
bata vocant p̄tituerint: principiū nō accepit a tempore nostro.
qm̄ ab antiquo festa demoniaca apd aliquos frequētata legūt
Aut em̄ Aug. de cui. dei. xviij. li. per iniūdos demones bacchis
nalia sacra vel potius sacrilegia sūt instituta. de quorūz rabiosa
turpidine post tam multos annos sic senatus erubuit. vt in vī
beromana esse prohiberet. Facilia sunt igitur apud demones
ita fieri. Unde scribitur in vita beati Benardi. q̄ demon q̄daz
in territorio nanetēn̄ mulierē opprimebat ipsa multa et remiten
te. que accessit ad beatū Benardū qui in partibus illis monaste
ria visitabat et cōquesta est a demone eam violātē. cui Benar
dus tradidit baculū et exinde nō tetigit eā demon: sed deridēs il
lam quasi cachinādo a longe minabatur illi post diceßum beati
Benardi se maiora dāna faciuz. Lui beatus Bernadus plebe
vocata p̄cepit sub pena excoicationis ne eā ulterius ifestaret. qđ
nec fecit et volens siue nolēs p̄cepto beati Benardi obediuit
Beda in hystorijs britonū gentes multos ab incubis demoni
bus narrat. In h. d apib⁹ scribif⁹ incubos cū religiosis mulieri
bus p̄cubuisse. Et de quadā filia om̄itis in theutonia. Albertus
parisius in questionib⁹ q̄ de raptu mulierē disputabātur inf⁹
sentia epi parisien̄. Admirationem b̄z apd aliquos intrare
maleficos caueas et exire ianuis clausis. sed reuera nō ita est sed
pōr demon ianuas aperire taliter vt hoc lateat eos qui per illas
portas et ingrediuntur et exēunt qui q̄r bochō p̄capiunt credūt
ianuis clausis intra caueas esse immūslos. qđ si sic esset: essent
duo corpora simul. qđ impossibile apd theologos dīmōb⁹ esse
p̄hibetur. facile est etiā demonibus vapores et exalaciones
ad medianam regionē aeris portare et p̄sentare planetis quos sc̄

unt ad hec virtutē habere, a quibus omnes impressiones ignite et
aquee generantur. Possunt etiā boēs detinere in somno p
magnum tpus. Audiri ab boē q̄ viderat mulierē duci ad ignē
que magnum mortui bois suspensam habebat ad collum cum
qua boies detinebat in somno faciēdo cuz manu mortua signū
crucis retrouersum.

Primi malefici qui artem hāc inuenērūt: et sequētes qui ēplia et
uerunt pactū tale cū demonib⁹ habuerūt ut dū quilibet tali si-
gno determinato vt eretur. vt puta scobam inter tibias poneret
quā vngentis certis in aliqua sui parte vngeret: vel vaginā suā
eodem vngento liniret: vel aliquid tale faceret: demon illi ades-
set qui quo veller malefic⁹ homo: dyabolus eū portaret. aliquo
ciēs per verba vt dictū est et herbas et lapides demones euoca-
bantur. qui hos primo inuenērunt pactū expressū habuerūt cū
demone. qui vero post talibus vtuntur cum demone pactuz ba-
bent tacitum.

Sunt aliij custodes pecor⁹ q̄ relicta pecora in cāpis alijs ad
tecta venientib⁹ ne nocte a lupis comedātur q̄busdam carmib⁹
fascinantur. et tūc demon ea vexat excurrendo tota nocte que in
mane vexata multū reperiunt custodita tñ allupis. Tricāt etiā
qñq̄ demones crines equor⁹. quibus si aqua benedicta fundat
ad eos illa nocte demon nō accedat. Satis arbitror etiam ex
virgilio in buccolicis pastores veraciter alienis pecoribus obes-
se. et lac arte demonis ab eis elicare. Apd multos em̄ sic fieri
pupertum est sicut de vino exhausto a dolio extitit supra dictum

Satis etiā notum est q̄ ex prolatione verbor⁹ in animū clau-
ati equi et vulnera multor⁹ per carminationes sunt visa sanari
dum tñ infirmitas in equi vel in hominib⁹ tanta nō sit. q̄ extra
vum virutis naturalis processerit q̄ nō pōtūc carmib⁹ curari.

Nam hoc facere essz miraculū. qđ demon facere non pōt. nec
quouis m̄d sanare nisi applicādo vires naturales vel disgregā-
do vel reprimēdo nociva. ideo qñ lesto est vltra vires nature nō
potest demon talibus subuenire. sicut equus si os tibie fraciuz
habeat q̄ medelam nō hz demon illud p̄solidare nō pōt. quod
de bomine vel boue facheret et eiusdem rationis de mosu serpe-
nis vel canis rabidi. Carminationibus dum vltra Modum le-

coffinaria

sus ille nō fuerit sanari. Qd mures columbi et aues expellantur
a suis habitationib⁹ exemplū tradit⁹ Eritio de q̄ supra dictū est
et Lucan⁹ in. vi. psequit ample et nos dieb⁹ nřis de cuniculis et
corvis fieri vidim⁹ et columbis. De ductu tēpestatis et fulgurū
satis narrat⁹ in libro de apib⁹ circa finē. De pueris acceptis a
laterib⁹ matrū. De vino extracto a caueis. de exequentib⁹ p̄ cami
num. et intrātibus domos ianuis clausis: patet ex p̄dictis. De
bis qui diversis modis res amissas iueniunt satis est superius
tactū. De bis q̄ curāt morbos: sicut de carminationib⁹ est di
cendū. De bis etiā dictū est q̄ sacra ecclie vel mortuā manū
meleficijs addūt. Frater Petrus de berchorio in libro de mira
bilib⁹ mūdi dicit q̄ aliq̄ vendūt ventū nautis impixide. a qua
aperto foramine vent⁹ valid⁹ exīt. Nā dyaboli cōcitunt aerem
cuius ope nauigat quo vult nauigare nauia. Et cōmuniter atq̄
ad porū veniat sua nauis mergit vndis equoris concassata et
nauigātes pereunt. Satis dictū est de quodā q̄ in ciuitate ca
thalanēi inuisibilis erat qđ vt quidē ghibent virtute quorūdā
lapidū fieri potest: maiori ratione virtute demonis credit⁹ hoc
possibile fieri. De transformatis nūc libet eloq. dicit sup̄dict⁹
magister Petrus de berchorio in allegato libro q̄ nabuchodo
nos or realiter ipse sue penitēcie versus est quātuz ad corp⁹ in fi
gurā bestialē. et ita dicit de s̄quibusdā conuersis in lupos quos
quidā galones alij berones vocāt et q̄uis de⁹ formā hominis
et occulta causa nobis in formaz alterius speciei possit mutare
demon⁹ tñ hoc facere nō pōt. vt tradit Augu. xviiij. d̄ ciuitate dei.

Sed grā amplioris doctrine queritur quid censendum: est de
bis qui apud archades transnatādo fluum mutabantur in lu
pos. Dementetus etiam mutatus legitur fuisse et quia carnes
humanas non comedit post. ix. annos rediit ad figuram quaz
prius habuit humanam. Apuleius fate⁹ in libro de asino au
reo se fuisse mutatum in equum intelligentia remanente huma
na annonam inter alios 'equos portasse militibus. sic narrat
Augu. vbi supra. q̄ in ytalia mulieres stabularie dato veneno
homines in iumenta mutabant. Lirces famosissima socios
victis mutauit in bestias. Socij dyomedis mutati leguntur
in aues que grecigenis dū ad templuz veniunt blādiri vident.
troianos vo yngibus infestare conabant. Simile fere scribunt

in libro de apibus circa finem q̄ in dieb⁹ Alberti magni. i brabantia fuit puella quā iuuenis quidā volebat habere vxore sed pater nollebat. paucō post tpe infirmata puella mortua quasi vi sa a parentib⁹ plangitur: eo die abulans iuuenis qui eaꝝ cupie bat extra villam audiuit vocem plangētis filie: ad quā duerēt dum eam iuuenisset admiratus ait. quō tu que mortua dicebas, his buc venisti. cui puella ait hō quidā qui precedit buc me ad duxit. tunc iuuenis filiam accepit et abscondit in sua domo secre te. venitq; ad domū patris filie parantis exequias eius. cui iuue nis ait. vis dñe mibi filiam tuā quā quesui dare in uxore mibi cui tristis pater ait. nunqđ tu dcus es vt filiam meā defunqaz suscites: tunc iuuenis instanter querente illā sibi dari. pater firma to pacto cōcessit eam. ille tunc pannū quo putabatur filia mor tua tegi eleuavit. et apparuit hic horrendū simulacrum quasi lignū putridū pelle tenui circūductū. quo viso iuuenis ad filiā per gens eam sanā ad patrē duxit. cui in matrimonio copulatur. et vixit vterq; ad tempora autoris de. Apibns qui ista enarrat In confinio flandrie filia vna infirmitate nimis oppressa ab oī bus est extimata defuncta sed anteq; sepelienda portaret ad terram. inuenit eam frater eius viuam extra domū inter arundine tam quam in sua domo clam depositum. venitq; ad domū patris et simulacrum qđ credebant defunctā filiā in frusta gladio medi⁹ ante diuisit ciuicis stupentib⁹: eo q; ad corpus sororis tam seuerus esset. quibus respondit. nō est hoc corpus sororis mee post pergens ad p̄priam domū sororem suam ad eius patrem viuaz sanam que reduxit. et vscz ad tempora huius autoris de apib⁹ ut ip̄e ait. qui Albertum magnū quō sic demon ludificare pos sit interrogat. s Albert⁹ quasi dissimulās nihil voluit diffinire.

Conformiter Aug. exponit d̄bis qui in equos in italia mutant videbantur. et de bis qui apud Archades mutari afferunt in lupos. De socijs Ulixis quos circes in bestias vertit. q; om̄s tales alicubi dyabolica arte abscondi tenebantur. et aliunde lupos equos vel bestias alias demon adducebar: in quos crede bant simplices gentes supradictos esse conuersos. et ipsi etiam ex turbata sua fantasia se lupos vel alias bestias esse estimabant. quouiam Apuleius in libro de asino aureo scribit se veneno lupo fuisse per aliquot dies conuersum in equum mente semper

in eo vigente humana. Et ibidez narrat Aug. de Prestacio qui suum patrem plus solito per plures dies dormisse testatur et cum suis euigilat dixit se factum equum et a nonam portasse iter alios et equum inter alios de novo repicatum a nonam ferens militibus cum aliis quemque se Prestancius credebat esse qui tunc iacebat in sua domo sospitus extenso corpore totus. De aubus autem in quas Diomedes gentes credituntur esse mutatae dicit idem sanctus Aug. quod potuit demonem ex quo gentes ille subito disparuerunt ab aliquata terra ubi aues ille abundantur eas in magno numero adducere et quod socii Diomedis nunquam comparuerunt ultra et aues in sole de novo venerantur credi, tuus fuit eos in illas volucres fuisse mutatos quas ut grecigenis blandirent et troianas sequerentur ipse demon dei ariabat.

De lupis vero quos ut dicitur est berones sive galones vulgus vocat, videtur esse dicendum quod demon boies illos quos mutari in lupos asserunt multi alicubi secreto retinent absconsos, et itram corpus lupi alicuius eum educit a silvis quem per villas et agros discurrendo cogit et mala plurima facit, occidit boies, pueros comedit, peccora devorat et fugat, et plurimos boies terret, nec mirum si terreat, quoniam duo maligni et crudeles simul ad malum loprandum sunt coniuncti in unum quorum alter solus per se timetur multomagis cum duo sunt lupus scilicet et demon in simul adunati videntur esse timendi.

Legitur in historiis quod cum quedam mulier in partibus Iotoragine caput suum mariti lauaret de quo fama erat quod quibusdam preribus veteretur in lupum brachium cum manu pueri quem per medis se credebatur in vase ubi aqua erat qua abluebatur sua hoc videte muliere euomit, quod ego credo fantastice fuisse monstrum domino operante, quoniam non videtur possibile quod posset homo manus et brachium simul alicuius pueri contumeliam parui sine suffocatione posse per os euomere. Tamen magister Petrus de beroio qui fuit homo magne scientie et expertus in mundi mirabilibus mutantum asserit possibile quemcum ad corpus boiem mutari in lupum realiter figura humana dimissa et lupina assumpta magis tunc arbitror Augustino credendum, quoniam in predictis legi historiis quod cum lupus quidam per campos inter pecora discurreret in quem dicebatur homo quidam esse referente fama mutatus, is ideoz homo cuius discurreret lupus inter oves in agris in domo quodam abscondi-

in extasi positus est inuentus. cui consonat sīna Aug. iuxta pre-
dicta. nam Ephigenia agamenonis filia que mutata esse crede-
batur in ceruā post aliqd tēpus de occulto venit in manifestum.
ex quo assert Aug. q̄ cerua supposita fuit ubi Ephigenia esse
solebat sublata filia ab intuentū oculoꝝ aspeꝝ.

De his autem qui corpus Christi in sacramento ad maleficia ap-
plicare perniciiter operi sunt. Ubi d̄emon ecclesie sacramēta
et fidei catholice robur nititur eneruare. Quemadmodū de illo
qui i francia corpus domini comunicabat buffonibus quos in arca
nutrichbat. et secretas missas lupo capraꝝ presentibus per sup-
sticium sacerdotem diei faciebat ubi ipse sub fictione pape vel
regis vel principis alicuius assistebat nō sunt tolleranda super ter-
ram sua in maleficia. qm̄ qui talē illatam deo et sacramēto dignis-
simi iniuriam vleteri nō preperat diuine legis praevaricator ies-
stante scriptura creditur quia tacet.

Quāuis de incubo Auscenna fen. literis libri: de incubo di-
cat q̄ incub⁹ ē egritudiō in qua homo senti cū in somniū ingre-
ditur fantasma graue super se cadere et comprimit ipsum. et an-
gustat eius spūs. et intrinsecantur vox ipius et motus ei⁹. et for-
tasse suffocatur propter poroꝝ opilationes. et cū ab ipso separat⁹
excitat ipm̄ subito. et ē antecessor vnius trīnū egritudinū aut ap-
oplexie aut epilepsie aut manie. differunt hec infirmitates q̄ ma-
ma est infectio anterioris cellule capitis cū priuatione ymagina-
tionis. amācia ē infectio in die cellule capitis cū priuatione rō-
nis. apoplexia v̄o est oī vēteruloꝝ cerebri opilatiua cuiz priua-
tione rōnis et in diminutiōe sens⁹ et mot⁹. epilepsia aut est nō oī
sed principalis vēteruloꝝ cerebri speditiua. vñ q̄ parū ad se iū
cē differunt hec quattuor passiones vñ amācia. mania. apoplexia
et epilepsia nā et om̄s v̄o cōt. et audūtur appellatioꝝ vñ fren-
sis q̄ pacientes dicuntur frenetici. De remedio singulari q̄re apd
bonos et pbatos pbisicos medicinā ei⁹ v̄o cā sīm philoso. ē va-
por materiaꝝ grossaꝝ sanguineaꝝ aut fleumaticaꝝ aut melēcoli-
caꝝ eleuiat⁹ ad cerebꝝ subito ex quo p̄ q̄ in cerebro ē bīmōi p̄p-
sio n̄ i pectorē vt qdā ymaginat⁹. et quis ver⁹ dicat. auscēna i cū
eo medici ceteri plures iñ Huil. pari. h̄ assert ab incubo demone
qñq̄ cor bois l̄b̄ primēte pcedere. idcirco dz se b̄ aq̄ bñdicta dñ
ad sōniū vadit aspgere: signo cruci muire. orōib⁹ se vallere et bō
āgelo dñsori suo ne incubo dñmōc p̄s⁹ mori⁹ iaculo repete feriat⁹

Distinctio artuum magicarum in varias species:

E distinctione barum artium magicarum que ut Vln
census in speculo doctrinali dicit inter artes libera
les ponende non sunt, quia carum dyabolus principiu
m est. Heraldus odonis in 2°. senten. ad lō gum scribit
et ex scripturis multis recitat veritatem dicens q̄ experientia nos
docet, et ex multis passibus sacre scripture instruimur q̄.xxx. sūt
modi artuum magicarum quos d̄emon inuenit, quarum modi sic di
stinguntur, quia omnis ars magica aut ordinatur ad solam no
ticiam vel ad efficaciam, et hoc secundo modo dicitur. ix. mod. q̄
alique sunt artes que vtunq; solo visu, aliisque vtuntur vbo, aliisque
scripto, aliisque nodo aliisque veneno, aliisque sacrificio, aliisque cara
ctere aliq; ymagine, aliisque fantasia. Ars magica que vtur
solo visu de fascinatio et qui vtur illa dicitur fascineri. De hac
arte dicit. Algazel in primo metabpsice sue q̄ potest fieri na
turaliter, cuius veritas dicetur in sequentibus.

Ars vero que vtur verbo vocatur incantatio de qua psal^m:
Aspidis surde que non ex audiet vocem incantantum et beneficium
cantantis sapienter. De incantatione loquitur Aug. et habetur
in decreto. xxvi. q. v. nec mirum, quidam magi nullo veneno, sed so
la violentia carinum inficiunt hominem. hō. Plinius et Lucanus ex
presso loquuntur. Ars vero vtens scripto vocatur breuaria.
q̄m breue scriptū ponitur in collo, mulieris vel inter mamillas
mulieris vel alibi super hominem, ex quo sopitum homo per lon
gum tempus ut euigilari non possit nisi breue immouetur, tali
quotiens dum nudus homo tangitur tali breueto non potest.
ille mori donec breue cōburatur. Ars vrens nodo vocatur
ligatura et est modus alicuius ligationis impediens proferum
eius contra quem fit et ubi ligatus nodus ponitur in aliqua do
mo nibil in ea venit ad profectum sed omnia decrescent et cōsu
muntur per nodum. etiam filii vel cordule trabunt mulieres ad a
morem alicuius cui obediunt ad venereos actus vnd Lucanus in
vi. tarixerunt forti magici vertigine filii. Ars vero vtens vene
no non ad intoxicationem sed murationem effigie humane vo
catur beneficium de qua loquitur Aug. xviii: de ciui. dei. vbi in
troduxit eos qui transformati fuerunt in lupos: in volucres et
in equos. de quibus dicimus supra. In arte vero vtēti

sacrificio expressius apparet cultus demonū. de quo loquitur Augu. dī cuius. dei li. supra dicto vbi ponit q̄ apud archades h̄ij qui comedebāt de sacrificio libei mutati sunt in lupos. Ars vō vrēs caractere vocat caracteria. sicut cū aliq̄ malefici p̄ciunt plumbū liqqdū in aquā frigidā et iudicāt et faciūt sua maleficia ex inspectione figure q̄ resultat in plūbo. vel etiā ex imp̄ssione quorūdaz carecterū q̄ q̄nq̄ apparēt in lebetib⁹ vel patellis circis de quibus loq̄tur Grego. curonen⁹. in suis cronicis. Ars vō vtens ymagine vocat ymaginearia q̄s ad similitudinē alicuius fit ymago de cera vel dī lapide siue de metallo aliquo. deinde bap tisat et imponit ei nomen alicui⁹ cui vult maleficus aliq̄s homo nocere. et ista ymagine vtuntur hodie multi malefici contra eos quos odio habēt. Alij habēt mādragoras figuratas ad modum viri et q̄nq̄ mulieris et eas tenet q̄si si reliquie sanctorū esent in loco hōc esto. et supsticiose vtunf illis ex quo multipbarie decipiunt a demone et sperāt arte sua diuites fieri. et pauperes efficiunt. et miserabili fine sua tēpora claudūt. Sed vñ pcedat figura mandragore similis humane figure; dubitat quida; ad quoz dubitationez soluendā sciendū q̄ sicut dicit in libro q̄ dī circa instans. Mandragora est herba ferēs poma limonibus similia. radix eius grossa est et in terra p̄fundē affixa certo tēpore cū vanga eradicat et adaptat ad cōformā figurā viri vel multe ris per oīa mēbris etiā genitalia et cū subtili ferro eriguntur tē nues porciones q̄si pili a capite super cilijs palpebris assulis et pudibūdis. et itez radix sic figurata plāta in terra. que cū ferti lis corticē tenuē p̄ totū sui p̄ducit; et tūc euellē a terra purgat et abluiſ et ad fascinādum refuatur in arca; et sic mādragora artifcialis est nō naturalis quantuz saltē ad figurā. Ars vō vtens fantasmatē et similitudinē rei vocat p̄stigiūz. vbi demon aspectūt auditi vel sensui interiori se ingerit ad futura reuelanda. et ille q̄ hoc vtrī p̄stigiosus vocatur. Et ad istā speciē malefici oēs alie nouē reduciunt. iccirco cōi noīe maleficium noīatur et vrētes cōi vocabulo malefici dicuntur; eo q̄ ad maleficendū dyabol⁹ eos p̄ illas artes inducit. Si vō ars sit ordinata ad scientiā h̄ dupliciter; vel q̄ talis petit scientiā a demonib⁹ mediate vel immediate. si immediate h̄ potest fieri septez modis: quattuor manifestis et tribus occultis. Si manifestis: aut p̄

*de Raptu
sue Scie*

disciplinā et sic vocatur ars notoria que ordinatur ad sciendū
oēssciatas p̄ quedā signa et figurās q̄ ad hoc vim vel efficaciā
ex senō habuit sed a demone. Aliqñ querit scientia p̄ cultū
et vocat̄ ariola. et inde dicunt̄ arioli. Vñ ariola ē cult⁹ ydolo
rum. et arioli ydoloz cultores dicunt̄ et ista ars fuit prima et ma-
ior oīum. tales q̄runt respōla a demonib⁹. qđ antiquit⁹ fieri cō-
suetū est p̄y dolatriā cui⁹ inuētor d̄r fuisse. Nemrotib⁹ secūda
erat q̄ cogebat homines adorare ignē. Alij dicunt̄ q̄ Ilinus
qui ymaginē patris sui Beli fecit adorari. vt Ysidorus dicit q̄
apud grecos prim⁹ ydolatra fuit Promote⁹ q̄ simulacrum hōis
deluro fingit. Judei tñ dicunt̄ q̄ Ismael primū simulacrum de lu-
to cōposuit. et cessauit ydolatria p̄ maiori pte in. vi. etate. Ali-
quādo totalis scientia babef p̄ pactū et tūc d̄r nigromātia a ni-
gros qđ ē mors et mancos vel mācia qđ est diuinatio. q̄ fit per
pacū cū demone obligādo alam ad mortē. in cuius signū ha-
bent sanguinē morui qñ volūt opari. et ideo principiū illi⁹ art⁹
ēscipit mors aic. aliqñ fit p̄ pñctū qñ demō ē familiaris alicui
q̄ tñ nō possidz; et ista ars d̄r p̄bitomica. a q̄ dicta ē mulier p̄bito-
nissa d̄ q̄ babef. i. regū. xxvij. c. q̄ videt̄ suscitasse samuelē. vtrū
autē ve fuerit suscitat⁹ vel fuerit spūs malign⁹ dei iudicio relin-
quaſ. Si aut̄ petaſ scientia a demonib⁹ occulte. hoc p̄t fieri
tripliciter. uno modo p̄ instinctū vigilando. et sic vocat̄ diuina-
tio. alio modo p̄ instinctū somniādo. et sic vocatur somniū. alio
modo p̄ instinctū in raptu. et sic p̄tingit in energuminis et lunati-
cis q̄ rapunē et addiscunt multa a dyabolo. et sic sūt. xvi: species
ix: ordinate ad efficiētiā vel efficaciā et septē ad scientiā. Ali-
qñ aut̄ mediate opatur hec ars. et h̄ tripliciter. q̄r vel talia signa
sunt naturalia vel artificialia vel casualia. si naturalia hoc cōtin-
git quinq̄ modis sim qñcscientias fundatas sup̄ qñc signa
Quaz puma d̄r Mathesis. de qua d̄r. Scire facit mathesis. sed
diuinare mathesis. Et p̄ hanc artem q̄s diuinationes facit in
astris. et est ars vocata astrimātia a qua. dicunt̄ astrimantici et
apud aliquos dicuntur geomātici. et sūt diuinatores de vita bo-
minū et de nativitate. et alio noie dicuntur fatidici. hy. cm̄ pñctio-
ne q̄runt p̄ astra. alio modo qm̄ p̄ signa naturalia. qđ de senon
eslet malū. immo ē sc̄ientia vtil. mltū bñ iudicatib⁹ vt Albertus
ait li. dc mineralib⁹. sc̄ille sc̄ientie q̄ de astris babent̄ malas sup̄

stitiones adiūtū qđ ē diuina legē p̄hibitū. Scđa est horispi-
cium v̄l' horostopiū. H̄ est inspectio horar̄ nō qđ tales respiciant
horā natūrālē. Et horā r̄ punctū negotior̄ suor̄. puta qđ volunt
ire ad mercatiōes vel pegrinatiōes v̄l' trāsire mare. Sz tercia
est cyromācia qđ est diuinatio facta in manib⁹ s̄m fineationem r̄
dispositionē manū. et iste tert⁹ mod⁹ apud multos aībuc viget.
Quarta est ornamācia qđ est diuinatio facta in cātu gallinar̄ or-
nix. em̄ grece ē gallina latie. Quinta est armonācia. et est diuinatio
in armō vel spatula bestiar̄. et ista māxime utunt̄ boies bellico
si. vt herald⁹ odonis ait. Sz signa artificialia sūt alia quinq̄
scilicet diuinatio facta in terra qđ vocat geomācia. qđ est qđ p̄figu-
ras factas i terra fit diuinatio. In aq̄ ydromācia In aere aer/
mantia. In igne piromācia. si in alia refiat diuinatio vocat̄ soe-
tilegiū. qđ apud vulgares ē nomē ḡmune. sicut maleficū. Sz
signa casualia sūt. s. auspicū qđ ē diuinatio i volatu aviuū. augu-
riū diuinatio ex garritu aviuū. de h̄ augurio audiuit̄ p̄ quo armi
gere gētes d̄ villa ad villā discurret i frācia loquentē quendā r̄
dicentē. qđ sepe pr̄ingebat aues q̄s picas vocam⁹ p̄cedere r̄ pro-
nūciare aduentu. Getū armor̄ i villis ad q̄s erāt gētes ille ven-
ture. ex quo incole ville utensilia a domib⁹ ad fortalicia asporta-
bāt ne a ḡdomb⁹ caperent̄. Vidi ego i bituria i villa quā closis
supiores vocat̄ picā garrientē modo dissueto feriendo terrā. et
trahēdo caudā sup̄ humū p̄ salt⁹ incōpositos. ex cui⁹ aspectu di-
xit qdaz qđ illo die gētes armor̄ vēture essent ad villā. cui⁹ dic-
ta ego cū plurib⁹ alijs despexim⁹. tñ circa finē illi⁹ diei i sperate
armigere gētes ad predictā villā venerūt. que dāna multa plu-
ribus intulerūt. Utru aues ille a bono spiritu ducite adiūtuz
predātum armigeror̄ vt caueret populus annunciarēt v̄l malī
gni spirit⁹ in deceptionē simpliciū aues illas impellerēt ad sic
garriendū sapientū iudicio pro presenti remutto sed h̄aciter nar-
ro que vidi. Alia est scientia de occursu hominū siue bestiarū
qđ p̄priū nomē habere nō iuenit̄. Alia ē sciētia qđ oraculum
qđ fit i v̄bo qđ s. aliquis audit aliqd̄ v̄bū qđ interpretat̄ ad aliud
ad qđ ex intentione dicensis nō fuit prolatū. siue ad bonum siue
ad malū. O d̄ aliquis ex v̄bo aliquo nūt̄ diuinando p̄nun-
ciare. et hoc prenunciatum dicitur omen. et de istis supersticio-
nibus dicitur ab Aug. in .2°. de doctrina cristiana quod ad

pacta cum demonib⁹ initia pertinent milia observationū genera
ra puta si membrū aliquod insilierit. si iunctis ambulantib⁹ amu
cis lapis aut canis aut puer in eis interuenierit; limen calcare:
cū an domū suā aliquis transit, redire ad lectū: si q̄s dū se calciat
sternutauerit. redire ad domū: si pavidens offenderit. cū vestis a
sororibus roditur plus timere superstitionē mali futuri: q̄ presentis
damnum dolere. omnium istoꝝ et plurimū aliorum dyabolus
inuendor fuit. et sic patent. ex. modi magice artis quos ex di
ctis sancti Thome in secunda secundū. et Heraldi odonis in. 2:
sen. di. ix. 7. x. elici et breuiter dic inserui.

Et magice artes vim: et potestatem habeat.

Vnde restat videre vix effectus modoꝝ magice artis
vim et efficaciam a natura astrorū vel rerū quib⁹ vtun
tur magici: sive a demonib⁹ accipiunt. Et primo vidē
dum est de opinione arabū philosopboꝝ: secundo de
opinione sanctorū doctorū et catholicorū. Opinio Aquicenne al
gazelis alpharabij et multoꝝ arabū philosopboꝝ fuit q̄ p̄dicta
artes magice efficaciam habet nō a demonib⁹ sed a naturalib⁹ cau
sis. et h̄ introducebat Algazel. v. metaphysice sue vbi dicit q̄ ar
tes magice causas habet naturales ex quib⁹ vera scientia magi
ca scientie nomē habet. Ultra dicit q̄ possibile est per naturā
facere miracula. qz aīa humana potest mutare materiā per se et
transmutare ille mūdi hoc est materiā elementorum. Et hoc ipse
p̄bat tripliciter. Primo sic q̄cūq̄ sūt cause eiusdem rōnis aīa celi et
aīa hōis sūt eiusdem rationis quantū ad substantiā. qz utrobicq̄
est appellatiua. motuua. et intellectiuua. et aīa celi agit in ille mūdi
materiā elemētoꝝ calefaciēdo frigefaciēdo et multipliciter trās
mutādo. qz aīa humana potest eadē ratione ille mūdi multipliciter
citer transmutare. Sedo arguit sic. aīa humana potest mutare
corp⁹ propriū. qz et alienū. cōclusio p̄bat qz aīa alterat corp⁹. quia
ipm informat vel qz ipm mouet. nō qz ipm informat qz informa
mare nō largif possibilitatē alterādi. s̄z largif corpori suo trans
mutationē. qz qz mouet. Itē se q̄ret q̄ nihil possit transmutare cor
pus alienū v̄l agere in ipm. qd tñ ē falsuz. qz si corp⁹ p̄t agere
in aīam multo magis aīa in corp⁹. si corp⁹ agit in aīam qz aīa
mutat p̄ diuersas affectōes gaudij vel doloris scđm p̄sentiam
multoꝝ corporoꝝ sicut corp⁹ filij mouet aīam matris ad affectio

nem, ergo multo fortius anima mouet corpus. Tertio argui-
tur sic: nō plus pōt oculus aialis in corp⁹ alterius aialis q̄ tota a
ia. s. oculus aialis inficit corp⁹ aialis. s. hominis vel camelī.
vt intuit⁹ hominis maliciosi p̄icit boiem in foueā r̄ camelū qđ
a multis pceditur r̄ in plurib⁹ locis bocides legit. ḡ aia agit in
yle mudi. r̄ confirmat sententia. Algazelis q̄ oculus mulieris
menstruose inficit speculū. et oculus reguli inficit boiem. et sic
videt q̄ fascinatio q̄ est vna magicarū artū ē a causa naturali
Et idē pbat de icantatiō sic. Nullū aial brutū pōt quidere vir-
ture incantationis put est. virt⁹ substātie separe. s. angeli v̄lde/
monis. sed sp̄ens puidet virtutē incantorū ut p̄z in psal. ḡ virt⁹
nō est a substāntia separata. pbatur maior. qz nihil cadit in esti-
mationē aialis nisi qđ cadit in p̄prio sensu. minor probat. quia
serpēs ante effectū in cantatiōis q̄ sente vum in cantatoris. ergo
in cantatio q̄ est ars magica bz effectiā a causa naturali. De
aia rationali alias rōes adducunt dicētes q̄ aia rōnalis potest
auerti a fantasmatis r̄ p̄ungit substātijs sepatijs. r̄ ab illis ac-
cipere cognitionē fīm exigentiam sue dispositionis. et cum dicit
phus. 3°. de aia q̄ necesse est quēcunq̄ intelligentē fantasma
speculari: dicit q̄ vez est de cōi lege sub qua nō claudit iste mo-
dus. et fit iste ascensus aie dicit ex tripli causa. s. ex feruēti stu-
dio. ex magna quiete somniij. r̄ ex acri vexatione morbi. potest
ēm alijs babere ut dicunt tā fortē aiam q̄ vehementer studē-
do de substātijs sepatijs traberef supra fantasma r̄ tūc p̄pla-
bitur absq̄ fantasmatis. Itē ex q̄ete somniij pōt: n̄ homo quie-
tari asēsibil⁹ exteriorib⁹ q̄ q̄terabif̄ etiā a sensibili⁹ iterorib⁹
sic q̄ fantasma nō mouebut intellectū. r̄ tūc speculaſ aia non
couertēdo se ad fantasma. Itē ex acri vexatione morbi p̄tin-
git q̄ fantasma inferūt dolore r̄ tristiciā et tūc aia conuertit se
ad spiritualia dicēdo a fantasmatis r̄ itelligit sine ipis. Lau-
sa aut̄ oīum istoz gnalia est. q̄ oīs effect⁹ pōt naturaliter tolli et
vinci. ḡ r̄ effect⁹ ei⁹ q̄ est eligere mediāte fantasmae. minor p̄z
qz causa cognitionis ad fantasma est dilectio aie ad corp⁹ sed
illa dilectio ē finita in certo ḡdu vltra quē pōt fieri alia dilectio
ḡ si aia inflāmet p̄ dilectionez ab aliquo speculabilit̄ poterit
inflāmari r̄ studere circa illud q̄ hīmōi dilectio vincet dilectio/
nē naturalē r̄ sapientia quā bz aia ad corp⁹ p̄ somnū. etiā qz ybi

sensus interiores et exteriores sunt ligati fantasmatu non mouet intellectu. et tunc pot se aia auertere a fantasmatis et querertere se ad spiritualia. Aliqñ contingit idem ex nimio dolore qñ corpus infirmat gressum ifurmitate et magnis doloribz qr tunc vincitur dilectio naturalis et odio superueniente auertif aia dilectione corporis et a speculatiode fantasmatu et pot aia sine fantasmatu speculi. Et q aia sic auersa piungat substatijs sepatijs. p q sicut se habet visus ad visibilia sic intellect ad intelligibilia. s visus no pbibit videt actu oia visibilia. q intellect no impedit et auersus a fantasmatibus intelligit omnia intelligibilia. sed substatiie sepatijs sunt intelligibiles. q eas intelligit intellect. Sed q aia accipiat scientiam a substatijs sepatijs fini exigentiasue dispositionis vide. qr sicut se hz terra ad ifluxum celestie sic aia se habet ad celum substantiaz sepataz. s terra fini exigentia sue dispositio nis recipit ifluentiaz celestie ut germinet herbam vel arboram et silia ergo aia sepat a fantasmatibus et puncta substatijs sepatijs pot suscipere de scientijs illaz fini dispositione suam. Hec aut dispositio est duplex una fini intellectu. s si aia foriter emaginata de aliqua re tunc scientia recipit a substatijs sepatijs de illa re. qr disposita erat ad illam. s si sunt disposita per affectum ad aliquid ad q vehementer afficit d illa recipiet scientiam a substantijs sepatijs. et p b dicit q aliquoties i somno vider homo somniando aliquam subtilam vel difficultatem materiam. et clare ea intelligit. quam vigilando intelligere no potuit. Recordat etiam aia qnq bmoi scientie vel rerum acceptaz in somno vel egredi. qm dredit aia ad sensus ipsius mutus de scientijs vel rebus caracteres in fantasmatibus vel in ipa fantasia. sicut aia ppbete fini isto s imprimat iuxta suam dispositionem i fantasia illud qd accepit i somno vel alias et sic format ymagines corporales similes rebz presentes i intellectu vel fantasie quantum pot. qd contingit dupliciter. qr aut fantasie est multum fortis et aia debilis vel ecouerso. si fantasia sit multum fortis et aia debilis statim fantasia remouet illas ymagines et imprimat alias et mutat species i species. et boies in arbores. vel lapides in equum et talia bmoi. sicut apparet i somniis rebz ubi species iordate venient. et sic modo somnat homo d boue. q si prius bos apparet aliquant postea i eodem somnio ee apparet asinus et sic de alijs sicut fantasmatu iordate de rebus diversis pertinet fantasie. Si aut aia sit multum fortis et fantasie debilis retinet tunc illas ymagines. et sicut tales q sicut retinet ymagines.

gines bñt grām iterptandi r sūt verippbete quā si nō bñt egent
alio iterptante sicq; patuit d̄ pbaraone r Joseph i egypto. r cu^z
aliquib^z istoz i alij opinione eoz videt quodāmodo Aug. cō
cordari q̄ dicit. xiiij. sup Benesiz ad litterā. aia auerti a corporib^z
et fātasmataib^z. r sic auersa itelligit iuxta modū substātie separe
et de b̄ ponit exemplū. qd̄ in ciuitate d̄ q̄ ip̄e erat narrat euenis
vbi q̄de iuuenis paſſus fuit dolorē i genitalib^z vsc̄ ad mortē.
et q̄ fuit viu^z mortu^z a circūstantib^z qr nō erat ei vox neq; sens^z
sive mot^z mitigato aut̄ dolore r aia ad corp^z auersa primū vbi
qd̄ locut^z ē dicit circūstantib^z talis iuuenis mortu^z ē. r portat
ad sepulcrū r illi q̄ portat eū sūt modo i tali q̄drimio. circūstantā
tes aut̄ ignorātes d̄ morte illi^z iuuenis r mirātes. vñ iste quem
credebāt q̄si mortuū sciret q̄ dicebat de mortuo iuuenie miserūt
famulū ad cōpiendū vtrū sic eēt: r cōperta vītate mirati sunt
plurimū p̄ que modū iste iuuenis scire potuit illa. ppter qd̄ visu
est aliquib^z q̄ babuit modū itelligēdi substantiaz separataruz.
Vlerū qr ista a maiori pte doctor^z theologie reputat̄ impossibilia
omissis rōnib^z illoz eoz causa breuita: l standū ē r firmiter per
manenduz cum opinione sc̄toz. s. Hilarij Augustini Ambrosij
Anselmi sancti Thome r alioz doctor^z catbolice legis stan-
dum ē etiā sentēcie sacroz canonū dicentū cū pdicis doctor^z
bus catolicis artes magicas a demonib^z efficaciā r vīz accipe-
re. ex quo ē vt p̄ artes magicas oia mala de quibus dictum est.
et multa alia maleficia deo permittente procurent.

Remedia contra maleficia.

Eremedijs p̄tra maleficia p̄supponēdo q̄ de eis di-
cta sunt superius est menti tenendum q̄ dyabolus
non potet habere efficaciam artis magice nisi supra
hominem minus de d̄ eo confidentē. Item nihil
potest sup hominem dyabolicas figmētis nō credentē. Primiū
ponit Augu. r babet in decreto. xxvi. q. v. c. nec mirū. Scđm
pbaſ sic. non plus sunt operativa nec maioris efficacie figmēta
dyabolica q̄ sacramēta xp̄i. sed sacramenta xp̄i non operantur
aliud vt habeat efficaciā aliquā nisi in virtute fidei. ergo nec ex
secrationes dyabolice. r buius veritatis signum est quoniam
ante aduentum xp̄i multi erant obſessi a demonib^z. r nocturni
lembutes r fātasmata plura apparebāt. q̄ nūc reuelata fide r ma-

licia demonū agnita ita assidue nō apparēt. qm̄ est fidei virtute et caritate ad xp̄m tales delusiones vt plurimū ppulsate sunt. ita q̄ si apud aliquos appareat ibi error vel defec̄t fidei iuentur nā apd̄ illos dyabolice execrationes efficaciam habent q̄ credūt vel adberēt talibus execratis machinationib⁹ diabolicis vel dubitat et formidat in articulo fidei. vel experiri neq̄ter volunt vel ex quadā admiratione seu curiositate volunt. hec maleficia rēpta re sive videre vel facientibus assistere. que oīa sunt periculosa in fide vītē ergo hec p̄dicta et firmetur in fide xp̄i quilibet bon⁹ hō spianus ab renūciet sathanē et oībus operibus eius sicut in baptismo profess⁹ ēq̄ maleficia & vsicias nō timebit. no: q̄ hec fides de dño deo est mūr⁹ inexpugnabilis aduersus demones et maleficos eius. Albert⁹ tñ in li. de aīalib⁹ xtra fascinationes aiū tradit remedia naturalia per q̄ vt ip̄e assent fascinati fascinations excūnt. que cuicūq̄ placeat: mibi aut̄ nō placent. s̄ cum consilio decreui. extiij. q. prima capitulo si q̄s per sorciarias. arbitror in talib⁹ ad auxiliū dei recurrentū p̄ orōnes elemosinas per seiunia et per p̄fessionē a peccatis. qm̄ sic poterit auxiliante deo liberari. Credendū em̄ est q̄ ea que per substācias spirituāles fiunt per virtutē nature dissolui nō possint. q̄ maior est p̄tās demonū q̄ corporē aīaliū. nō em̄ est p̄tās sub celo p̄parabili sp̄ testati demonū. vt scribitur Job. xli. Nō est tñ dissolui maleficū factum demone peurante per aliū maleficū qui arte demonis ordinis superioris vītūt̄ vel per bonū angeluz et per exorcismos ecclēsie. qui ex virtute passionis Christi efficaciam habent

Pesset etiam maleficū destrui qđ factum est aliquib⁹ corporeis rebus exhibitis sine quib⁹ nō fieret res illas dissipādo. sicut aliquis redditur impotēs ad actus nubiles per maleficium excitatū medianibus acibus inter se foramine et cuspide copulatis. que dū disunguntur collitūt maleficuz. et ex affixo clavo in ligno fugātur aues. quo euulso tollit maleficū et aues fugate reuerūntur. Et sic de multis alijs maleficij s que isto modo destruuntur.

Sed q̄ maleficū factū a demone per vim nature vt qđa s̄ afferunt destruatur: videtur irrationaliter dicūt. quāvis aliqui et eis que Thobie sexto scributur ybi dī q̄ pars iecoris accepti a pisce carbonibus supposita fumū fecit. qui omne genus dmo

niorum extricauit hoc idem affirmare videatur. Item volunt astruere quod demones in pena sui peccati subiciuntur rebus corporalibus. ex quo est quod per aliquas res corporales maleficia dyabolii ex naturali virtute eorum destruuntur. Verbi gratia dicunt quod homo maleficiatus et impotens ad actus iugales si cum oleribus Iouis barba comedenter omne maleficium tolletur ab eo et erit potens ad suam mulierem. quoniam Iouis barba quam frigida in tertio gradu ad actus mulieres magis quam utilis videtur esse nociva.

Afferunt etiam quod fel canis nigri applicatum cunibz maleficiato tollit maleficium. Alij cum bucella panis intincta in sanguine trago a dito eius quod maleficiatus est et comesta ab eo tollit ut dicunt maleficium. Alij oleo profundi dicunt debere maleficiatum sanescere.

Dicunt quidam quod per locum tollitur omne maleficium. Multi alia multa afferunt utilia ad tollendum maleficia sed quod in decretis. xxvij. q. prima. docetur super talibus maleficiis ad deum babere regurgitum: nec est aliquis doctor famosus qui ista predicta remedia proberet. Verisimile mihi. videtur predicta remedia quod dicta sunt supersticosa vana et vitanda esse tanquam maleficia. cum demon per unum maleficium destruat reliquum. quoque utrumque est dannabile. et talibus remediis ad alia maleficia ut est vulnus vulneri ungere et venenum veneno expelli temptare. et maleficium per malefum cum dissoluere et quod bene facit decidit in cella cupiens vitare carnibus.

Nec est idem vel simile de sumo icoros. quoniam ut solemnes doctores sticunt in illo passu angelus Raphael demonem expulit ad partes superioris egredi. quod fumus non fecit. sed bustio icoros aliquem sensum mysticum poruit designare in quo instrudens erat. Thobias ut doctores ibidem exponunt: Narrat Turpinus in cronica de bello karoli magni apud hispanos quod karolus magnus aliquam castra reperit in hispania ubi tanta erat multitudo demonum quod ad ea exercitus karoli nullo modo potuit accedere. et sic impetuosa remaserunt. Leguntur etiam aliqui thesauri absconditi in terra quorum custodes sunt demones quod prohibetur ne ab aliquo depotentur. sicut legitur de capitulo Marciano apud romanos: et ista sic facta nulla re naturali dissolui potest. Ad christum igitur et ad beatem virginem et ad sanctos et ad precios et exorsamos ecclesie in talibus maleficiis cum sinceritate fidei recursum babeamus. iste enim Iesus salvator noster qui dyabolum vicit in cruce nos super omnia

maleficia faciet esse victores. Qui cū patre et spiritu sancto viuit
per omnia secula deus benedictus Amen

De somniis et visionibus.

Ed sepius ptingit ut aliqui persona de reb⁹ futuris
querat cognitionē. pro quo ne deceptio illis ptingat
aliqd de somnijs dicendū restat. Sunt enī somniorū
cause quādōq; interiores. qñq; vero exteriores. In-
teriorēs vero duplices. quedā sunt per modū quasi bītūs. qñ. s.
affectionē ē inclinata ad aliqd dū hō vigilat. et tūc fantasia nego-
ciatur quandoq; circa illud in dormiendo. et ista cā nō est cā q; se
euentus sōniōz. sed si pūlūs euentus in somno in tali cā cue-
niat per accidēns se habet ad illam. Aliquando est causa inte-
rior se tenēs ex parte corporis. nā ex interiori dispositiōne cor-
poris formatur mot⁹ in fantasia correspondēs tali dispositiōni

Sicut homini qui bī frigidos bumores in capite occurrit in
somijs q; sī in aqua vel in niue. et ppter hoc medici dicunt in-
tende dū esse somnijs ad cognoscendū interiores dispositiōes.
Legitur de quodā qui somniabat q; pīx liquefacta fūdebat in
ore eius. et cū euigilat⁹ ē reperit se pīsum colera nigra quā per
os euomuerat. et illa erat cā sōnijs eius. Lā vō extrinseca sōnijs
duplex est. quedā est corporalis alia spūalis. corporalis inqūtūz
ymaginatio dormientis immutatur ab aere pīnēti vel ab iō-
sione celestis corporis. et sic apparēt dormiēti aliquocēs qdam
fantasmata pīformia vel dispositiōni aeris fm. q; calid⁹ ē: sicc⁹.
frigid⁹ vel bumid⁹. vel dispositiōni celesti cui inferiora corpora
subīcīuntur. Qā autē hō in sōnijs terribilia fantasmata videat
plurimū ptingit ex mala pplexione sōniantis vel ex horrido fu-
mo grossi cibi. sicut sūt fabe vel olera et cibi melācolia. Spūa-
lis quidā cā qñq; est adeo qui mīsterio angeloz aliqua hoībus
reuelat in sōnijs fm illud. Numeri. xij. Si quis fuerit inter vos
propheta dñi in visione apparebo ei v̄l per somniū loquar ad il-
lum. Qñq; vero ex operatione demonū aliquē fantasie dor-
mientib⁹ apparēt. sicut legitur de vxore pylati ex quib⁹ futura
reuelauit his cū eis bīt peccata illicita. Sic ergo dicendū q;
si qui vtatur sōnijs ad precognoscendū futurā fm q; somnia p-
cedūt ex reuelatione diuina vel ex cā naturali intrinseca siue ex
trinseca q̄tū pōt se virtus talis extendere nō erit illicita diuina.

tio. Si vero bmo*i* diuinatio cause*e* ex reuelatione demon*ū* cum
quisbus pacta hab*n*tur expressa q*n* ad hec reuocatur: vel tacita q*n*
bmo*i* diuinatio ext*er*editur ad que se nō potest ext*end*ere erit illi
cita diuinatio et superstitiosa et per ecclesiam reprobata.

Dubitatu*m* est apud me super sōniactione q*m* scio in vrbe. Dic
tauensi familiarē mibi pbam mulierem deuotā de fide per oia
recte credentē que pluries sōniauit q*p* dentes ab ore excidebant.
et cito post aliquis amicor*z* eius discedebat ab hoc mūdo. Vtice
quadam postq*z* de casu dentū sōniauit. Lūmuenis quidam co
gnatus eius eger decubueret in lecto dixit morietur iste iuuenis
nec euadet q*p* ita evenit sicut dixit. Nocte quadā labenti post tē
pore per somniū visū illi fuit q*p* magna pars dentū anteriorum
ab ore eius euissa ceciderat et in crastino mancūciatū est illiq*p*
maritus eius graui morbo repēte peruersus ess*z*. ex quo cogitauit
somniū memorādo q*p* illa infirmitate absq*z* humano remedio
mortuus esset. et sicut excogitauit sic est mors subsecuta mariti.
Lūm igit̄ plures sapientes dicāt q*p* sōniū de casu dentū mortez
significat amicor*z* iustū et seriosum esse videtur ut que fit cā tali
um sōniō*z* requiratur ad quod in promptu nō estrīcio a me req*u*
renda. quidq*z* latens est apud me bmo*i* sōniō*z* cā. Saluo*tñ* sa
pientum iudicio pbabilit̄ tenendū yester *z* si bmo*i* somniorū
finis vel circūstancia euentus vt illi *z* catholica euemat a deota
le sōniū euentre q*d* de p*re*dicta muliere euensis vide*z*. q*m* agnita
infirmitate mariti sollicite p*ro*fessore mādauit. et de p*ro*fessione ma
rituz āmonuit et sue domui prudēter p*ro*suluit et sōniū a deo grās
agendo estimabat būlitter esse. Si v*o* finis talū sōniō*z* sup
sticiosus sit vel ei aliqd ann̄ctū q*d* in malum vergat exemplum
vel per hoc ille q*p* sōniat in errore mētis vel elationē veniat. vel
alias circūstancia aliqua viciosa p*ro*ueniar. q*r* finis vt Ambro. ait
nomē iponit. a malo spū vide*z* tale sōniū p*ro*cessisse. Prudenter
tñ et caute hō se deb*z* habere circa talia sōnia nec nimis insiste
re debet q*p* cu*z* a bono vel a malo spū p*ro*cedere possint. discernere
a quo p*ro*cedant a deo est nō ab ho*z*e. Unū magister Jo. Carlsonus
cancelarius pariseen in nostra dñ*a* in tractatu quē fecit de veris
reuelationib*z* dicit q*p* nō est humanū regula generalis vel ars
dabilis ad discernendū semper *z* infalibiliter que vere sunt et q*p*
falsē aut illusorie sunt reuelationes. Tunc enim de prop̄becijs
non haberetur fides sed evidentie certitudo. Tnendum

est igitur mediu[m] cum apostolo Jo. vt non credamus omni spi-
ritu sp[iritu]bem[us] spiru[s] si ex deo sunt. et q[uod] bonu[m] est teneam[us]. Sunt
enim aliq[ue] q[uod] g[eneris] supbiaz curiositate et vania laude atq[ue] presumptio[n]em
sanctitati cupidi sunt sic habere reuelationes insolitas. et hi se di-
gnos reputant habere reuelationes et gloria bundi delectatur in
talib[us]. tales reuera merent illudi a demonib[us] q[uod] humilitate[n] no[n]
babent in a[cc]o q[uod] est saluberrimum consilium circa illusiones demonis
ille igit[ur] cui tales reuelationes sunt redeat ad humilitatem. timeat
ne ppter enormitatē p[ro]ctōrum suorum detur in reprobū sensu[r]um. repu-
tet se in dignitā vltra alios reuelationes habere. et nibil p[ro]l[ific] ceteris
habere meriti apud deū: tūc si a dyabolo sint ex h[abitu]dī humilita-
te euaneſcent oia talia machinamēta. vel si velit deū q[uod] talib[us] illu-
sionibus exerceat no[n] enī deiciat a suo sano p[ro]posito. dū tū semp
recurrat ad bumilitatē. Si vo tales reuelationes a deo sint
per bumilitatē magis p[ar]abitur loc[us] ad susceptionē earum ut
merent ille q[uod] ad bumilitatē pfugit audire amice ascende superius
q[uod] quāto in loco inferiori recumbit p[ar]humilitatē tanto alicuius
ascendere meret p[ar] illustrationē diuine reuelationis. et istā viaz
bumilitatis in suis reuelationib[us] tenuerūt Moyses Jeremias
Io.baptista et aplus Paulus debet etiā illi cui tales reuelationes
offerunt p[ro]siliū q[ui]rere a viris prudentib[us] et doctis quoru[m]
p[ro]silio acq[ui]escant absq[ue] pertinacitate. qm̄ pertinacib[us] q[uod] de se nimis
sperant et ambulat in mirabilib[us] supra se visum est qn̄q[ue] q[uod] ma-
iori videbatur deū timere deuotione q[uod] ceteri et colere. plus ieiun-
nare. plus in essentia stare orationib[us] insisteres. elemosinas dare
nunq[ue] turpia vba dicere. p[ar]dicationes cupide auscultare. et tū q[uod]
in corde eoz no[n] erat bumilitas: suggeste dyabolo supbia. et vania
opinione ducebant ut crederet se digniores ceteris. et estimarent
eximenter reuelationes sibi ostēdi debere a dño. ex quo cū reuelationes
qs a deo p[re]tendebāt non obtineret ipellente dyabolo in
desperationē auxiliū diuini plapsi sunt. ita ut qdaz maniaci de-
mentes facti sint. qdaz vo seipso suspēderint aut merterint ī flu-
mine et misabiliter finē vite termiauerit. bumilitas igit[ur] et donū
p[ro]siliū ī talib[us] reuelationib[us] facit v[er]o fieri sperat maxie debet adbi-
beri. q[uod] tuor p[re]terea p[ro]ditio[n]es aspiciende sūt ad h[abitu]m vt sciat an reue-
lationes que aliquā offeruntur a bono angelo sint siue malo.

Prima conditio est quod angelus siue propheta diuina
in spiratione prophetans aliquid futurum denunciat q[uod] yera

spiratione ppheraſ aliquid futurū dñi ciat qđ veraclter n̄ euiciat
in ſenſum quē ip̄e vel ſpū ſcī ſtū intēdebat. ſed reuelatio demo-
num ſemper fallax eſt nā ip̄i fallaces ſūr. et falluntur. et accipitur
bec pditione in Deutro. xvi. c. cū dī ſiracita cogitatione r̄nder] q̄nō
poſtum intelligere verbū qđ locut⁹ ē dñs. et ſequitur r̄ſio. hoc
babebis ſignū q̄ in nole dñi. pphera ille predixerit nō evenit. S
dñs nō locutus eſt. ſed per timorē animi ſui pphera pfixit.

Secūda conditio ſi illud qđ angelus vel ppheta pdixit non
eo mō quo vocaliter pferebatur euangelia prius ſuper hoc reuelationem
a ſpū ſancto recipier de ppheta aut reuelatione q̄nō ſit
intelligenda: vel pditionaliter vel mifte vel litteraliter: et ſic fa-
ctum eſt in Iona prediceſte deſtructionē nūmuitarum. et in Ia-
ſa prediceſte mortē Ezechie aliter debuifet ſim. legez lapidari.
Deutro. xvi. ſcriptam. Tertia pditione bilbon moribus aut
fidei cōtrarium ſancti angeli aut ſancti pphete pcipunt aut pre-
dicant. nō ſic eſt de demoni⁹ quoꝝ ſigna dicūtur ſigna menda-
ci⁹. q̄ ad mendaci⁹ credendū inducūt. et bec pditione accipitur ex
Deutro. xvi. c. Quarta pditione eſt q̄ reuelatio angelica ſive
pphetica ſuper aliquo qđ bonis moribus obuiaret nū dīwina.
interueniret iuſſo. ſive diſpensatio que taliter circūſtationata eſt
aut eſſe debet q̄ de ea reuelatione accipienti vel eius pro quib⁹
fu reuelatio dubitare nō liceat. et clare cognoscatur bñdō: reuelatione
a deo eſſe. qđ donū discretionis facit. nā agit ut ſapore quo
dam intimo et illuminatione quadā experimentali bō ſentiat dif-
ferentias inter reuelationes vās et illuſiones diabolicas et bō
beatus Benardus dicit de ſe ip̄o. ſentiebat em̄ quodaz interno
aſſlatu qñ ad faciendū miracula diuina virtus aderat: et Xp̄us
in euangelio dicit dū ſanata eſt mulier ex traſtu ſimbrīe vef-
menti. cuius ſe fuſſe virtute ex illo exuſſe. Sic igitur de ſonis nō
eſt leviter iudicandū. ſed vtendū eſt diſcretione cū bñilitate et cō-
ſilio iuſſoz. et bec de ſomniſ paucia ſuſſiciat.

De grauitate criminis maleſicorum.

EQUITUR nūc videre de grauitate et magnitudine pec-
cati quod cōmittunt maleſici et ſortilegi qui dem o /
miſante et verſuſia predicta mala et plurima alia ope-
rantur. Ut ſciatur q̄ de reſtabilis et enormous ſit eo
rum vita. et quantum fugienda ſit eoz pueratio et vitanda con-

sortia īmo et periculosa eoz colloquita. qm̄ pestifere intoxicatio
nes a demone itoxicante venenuz stagioſu et lōge late euomūt
quo ceteri plures sauciati pereunt q abissu abissuz invocat i vo
ce cataractaz demonis. Et bec primo ex dictis Bonauēture in
7°. sententiay di. xxvij. inf exponēdo līram q ponit modos et qli
tates quibus peccata aggrauātur. Et primo aggrauatur pec
catu ex causalitate ersic pctm dyaboli fuit graue. qz fuit cā oim
alioz. Secundo d̄r grauari pctm rōne gnalitatis sicut fuit pctm
ade. qd̄ est gnale oibus successoribz. Tertio rōne enormitatis
sicut pctm uide. Quarto rōe ingratitudinis sicut ē pctm eius
qui magna beneficia a deo suscepit. qz qui ingrae ē magis pec
cat. Quinto rōe maioris periculi sicut pctm ignorantie. Sexto
rōe maioris adhesionis et firmitatis et sic est pctm auaricie qd̄
crescit in senibus ybi alia diminuunt. Septimo rōe maioris p
nitatis vt luxuria. Octavo rōe iportunitatis sicut ē supbia q
oritur ex benefactis. Nono rōe ipugnatiōis maioris vt pctm i
spm scm. Decimo rōe maioris facilitatis vt pctm ade et luxu
rie in senibus qd̄ facile pōt vitari. Undecimo rōe maioris of
fense sicut ydolatria. Duodecimo rōe maioris libidinis et bec
graualis pōt reperiri in quolibz pctm. vñ bñtūr v̄sus. Lā gen
norma gratisc̄ pericula firmant. Pronus et iportus ipugnat cū
facit offensam. Atqz libido facit maior peccata grauari. Pro
seqñ igitur per singula pdicta grauissima pbantur maleficioz et
sortilegoz peccata illis applicādo pdictas circūstācias aggra
uantes. Pñt etiam maleficioz peccata multū grauia demon
stari ex alijs causis. et primo rōe infidelitatis q in maleficis cō
tinetur vel psumit pñnerip infidelitatē maxime hō elōgat siue
auertitur a deo. et in auersione a deo pñsistit pctm formaliter. ybi
est maxia auerſio ibi ē maximū pctm. p̄z ḡ i maleficio maximū
esse pctm. Item tales malefici sabbata nocte celebrātes cuz de
monibz sūt blasphemii diuinī noīs et honoris et sic blasphemia clau
dit in se infidelitatē et addit supra infidelitatē detestationē pro
rumpentē in yba pñmeliosa qd̄ aggrauat pctm infidelitatis
Item hoc idē oñditur ex odio qd̄ malefici bñt ad deū adheren
do demonibus: odiū yō cā est infidelitatis. Causa potiorz ē suo
effectu: idcirco odiū est grauius infidelitate et sic est maximum
pctm. Item malefici q pctm expressum bñt cū demonibz et in

plurius sūt ydolatre. et sacrificiū offerunt demonib⁹ ydolatria
p̄supponit infidelitatem et maximā blasphemiam et odium. et adicat
exterius indebitū cultū qui si sit sine interiori infidelitate sic ad
ditur culpa falsitatis: et ex istis aggrauat̄ur peccata maleficorum
predictor̄. Nō est etiā grauitas maleficorum aliunde pensari ut
patet ex ystib⁹. Aggrauat̄ ordo locus peccata scientia tēpus

Etas p̄ditio numerus mora propria cā Vorum ysuum sigu
lerōes p̄nt iuxta qualitates suas peccatis maleficorum p̄corditer
applicari ex quibus apparet q̄ grauitas iporum augerur.

Possunt etiā maleficia in suis peccatis censeri grauia aliun
de. et primo rōe obiecti. q̄r. malefici a deo recedētes et dyabolo
adherentes a summo bono q̄ptū in ihsis ē recedūt. et obiecto ma
xime malo adherent: et ex obiecto a quo recedūt et cui adherent
iudicatur peccatum maleficorum pessimum et grauissimum. Item pec
catum eorū optimis ytitib⁹ opponitur sc̄z fidei caritati et latrie
ergo est maximū. tenet p̄sequentia per philosophū. 3°. Libicorum
dicentē. pessimum optimo dñiū ē et intelligit̄ vbi ytitus vicio op
ponitur directe et nō s̄m: extentionē virtutis maiorē. q̄tū par
ua peccata magnis virtutibus opponuntur. Item grauissimum
pc̄m est vbi voluntas ex intentione pessimi finis inclinat̄ ad pec
candum. sic est in peccato maleficorum vt sepe auditū est ex p̄fessio
nibus eorū est ḡ. grauissimum pc̄m eorū. Item ex circumstantijs que
p̄tinētur in hoc ysu vers⁹. Quis qđ. vbi q̄bus auxilijs. cur. q̄no
q̄n. si iste circumstātie applicetur p̄ctō maleficorum multū vidētur ip
sum aggrauare. Item aggrauatur eorū pc̄m ex nocimento
intento atq̄ preuisio. et ex dāno qđ incurruunt vt frequenter p̄uiso
ab illis. Item in dignitate p̄sonarū in quas peccant et quibus
nocere cupiunt. nocerent em̄ si possent regi pape prelatis et iudi
cibus si premissum esset illis. Item grauatur peccatum eorū
ex qualitate personarū peccantib⁹ que vt in plurimis sunt an
tique gentes in quibus est maius peccatum q̄ in ceteris. et ad
buc maius si sunt ecclesiastica viri. propter quod dicit. Isidor⁹
libro secundo de summo bono. Tanto maius cognoscitur
esse peccatum quanto qui peccat maior babetur.

Idecirco tales malefici ex terminio vite ab humanis iuribus
censentur puniendi. Exo. xxij. maleficos non paciari vi
uere. Item prohibentur magi et anoli Leui. xix. et

Deutono. filij. iubentury dolatre ppbete dyaboli somnioꝝ fierores et tales hominiꝝ etiam si parentes et amici sunt irremediabiliꝝ occidi. Si igitur in lege veteritale morte plectebatur; qd de illis in lege xp̄i immaculata fieri debet cū dicat Heda pudeat ecclesiam qd pudeat sinagogā sapientis iugur iudicis ecclie, si arbitrio relinquatur. qm̄ sicut oculis nostris vidimus tales malefici vbi per iusticaz nō puniuntur miserabili morte frequenter iusto dei iudicio defungutur. sicut etiam narrat Vincentius in speculo bistoriali libro. xxvi. c. xxvi. de muliere malefica in anglia et in villa dicta beribelia que habebat cornicē crocitantem. ex cuius garritu auguriata est sibi mortem imminere. et statim ut post mortem cauatis lapidibus corpus eius claudere lapidis bus dico ligatis tribus catenis ferreis. quibus ruptis a deminibus tercia nocte ablatum est et deponatum per aera cum magnis clamoribus quasi per quattuor militaria nec vltra apparuit.

Ad argumenta superius in principio facta responsones.

Estat nunc ad decreta superius allegata respondere que maleficiꝝ figmenta nibil esse in re circa sed tantum intra dicere videtur. Et primo ad illud qd habetur. xxvi. q. v. episcopi. ad quod dicendum qd decretum illud insertum est a Braciano in suo libro et acceptū ex consilio acquinē siue acquiritano. quod Vitalis Antiochanus ep̄us celebrauit cū quibusdam paucis ecclesiasticis viris. quod etiam precessit quattuor magna consilia. ex quibus constat qd fuit tante autoritatis sicut unum quattuor predictorum consiliorum. que autoritate summi pontificis fuerunt roborata. vel sicut statuta summoꝝ pontificum vel sanctoꝝ dicta doctorum.

Idcirco quedam capitula decreti dicuntur palee. id est babeti pro palea quia nō sunt alicuius momenti quia nō fulcuntur tanta auctoritate sicut quedam alia. Idcirco Bracianus prudenter in multis offendit ex quibus consilijs sua decreta acpiat ad ostendendum qd nō omnia sunt parisi vel eiusdem auctoritatis siue powderis et reputationis. Ex quo vterius dicitur qd in predicto consilio minus bene digestum fuit decretum illud episcopi. et apd multos qui indiscreti et tenaciter et ī saute n̄mis

adhererent est periculum, per hoc enim parant impedimentum
et obices ne maleficia sororiorum cognita extirpantur quod via
parat non modica ad cultum idolatrie, et ad multos propter fidem erro
res immo ut iterum satanas princeps mundi constituantur. Si igit
decreta allegatur mulieres quas exprimit dicat decipi tantum
infantia et idem de aliis concludere verum fallacia est consequen
tis vel accidentis. Idcirco non cocludit verum quoniam oppositum
in multis luce clarius patet. pro quo res gesta diebus nostris
adducuntur in mediis. magister Huil, o. lure alias hameline mona
chus de ordine beati benedicti magister in theologia predicatorum
magnus in verbis plus quam in scientia quem sepe pictauit vidi et cum eo
frequenter sum locutus pro quo supplicatus fuit ut in portio magi
stro et in facultate theologie pictauit recuperetur. receptusque fuit
parvus profectus in facultate. quoniam de maleficio accusatus fuit et
conuictus, et anno Domini millesimo. cccc. liij. die. xiiij. mensis Decem
bris in capella domini epi eriocen. iudiciorum in presentia suorum
iudicium confessus fuit quod ipse cum applicibus eius realiter et plures
ad nocturnum cultum demonis viri. ibique demonem colunt qui aliquem
in forma hominis aliquem in forma birci apparebat, et ad instantiam
demonis christi et mariam virginem sanctam crucem et articulos
fidei negavit, et prostrando in terram proferendo exibuit iudicibus
suis quandam cedula ubi inter cetera continebatur quod dum intro
ductus fuit in sectam demonis precepit illi demum qui iussit illi ma
gistro quod vocaret dominum suum et quod predicaret in populo quod huius
secta non erat nisi illusio fantasie, et sic predicando augebatur secta
illa nebanda, quod sic predicando reddebatur malefici audito
res ad introducendum alios in suam sectam et iudices ecclie per
hoc ad inquirendum de maleficiis erant remittiores. ex quibus
dictus magister Huil, o. lure alias hameline condemnatus ad
carceres perpetuos paucum tempore post in carceribus obiit ex
quo pater quod adherere indiscrete illi decreto episcopi periculum est

Consequenter adduntur in predicto. c. duo exempla. Primus
Ezechiel, prophete. Et secundum Pauli apostoli. primus scribit Eze
chielis. viij. c. secundum scribit. ij. ad Cor. xij. sed bec exempla non
probatur quod predicte mulieres corporaliter non possint deferri. vel
enam quod realiter non deferuntur. quoniam si Ezechiel tantum in spiritu delatus
fuit in cuncto de caldea in iherusalem ad videndum ab homi.

nationes templi: potuit etiam deferri corporaliter sicut abacuc
qui fuit translatus ministerio angelii de iudea in caldeas ad Da-
nielē in lacu leonū et iterum reductus in iudeam ut scribit Da-
nielis. xiiij. c. Et legitur etiam de Philippo qui postea in via
baptisauit Eunuchūz candacis regine a loco ubi baptisauit eū
portatus est a spiritu in azotum. ut patet Actuum. viij. c.

Possunt ergo tales apparitiones et visiones fieri in solo spi-
ritu aliquā in corpore. Exemplū etiam Pauli in efficaciter hic
ponitur. qm̄ quartodecimo anno post raptū loquit̄ Paulus de
suo raptu: qm̄ non dubitat se nō fuisse raptum ad'paradisum in
corpore: qm̄ illis tribus diebus in quib⁹ vidit diuinam essen-
tiam et audiuit archana verba erat corporaliter in damasco in
vico qui dicitur recius. et in domo iudee vbi tribus diebus non
vidit neq; māducavit. et hoc notuz erat iudee et suis domesticis
et etiam ananie quem deus misit ad Paulum existentem in ra-
ptu: nec ista Paulus ignorauit. sed dubitabat vtrum ipso existē-
te in raptu anima eius fuerit a corpore educta et ducta ad celos
vel virum anima manente in corpore fuerit ei ostensa visio dei
per essentiam que dicitur raptus quoniam usq; ad tertium celū
fuit raptus. et sic patet q̄ indiscretē et impertinenter in dicto c.
episcopi. ad probandum q̄ sorulegi corporaliter non deferuntur
a demonibus duo predicta exempla Ezechielis et Pauli ponū-
tur. Laudandi tamen sunt ecclesiastici patres qui huic cōsilio
interfuerunt. qr si non ex toto de predictis apparitionibus veri-
tatem agnouerunt partem cognoscentes ad vterius inuestigā-
dum de veritate ampliori in hac materia suos sequaces excita-
uerunt. Primo tamen in eodem capitulo ante duo predicta
exempla ad assertendum predictas mulieres solum deceptas ab
intra et non fieri ab extra premissum est. allegando Paulum q̄
sathanas se transfigurat in angeluz lucis et c. sed hoc magis pro-
bat mulieres maleficas ferri ad loca remota q̄ deludi solum in
fantasia. Consequenter post predicta ponitur in eodem pre-
dicto capitulo. oibus itaq; publice denunciandum est q̄ qui ra-
lia credit et his similia fidem perdit. Finaliter subiungitur ibi
dem procul dubio infidelis est et pagano deterior. hec es̄ vba
satis crude bie posita sunt. qui es̄ credit q̄ dyana vel berodias
aliquid muneris vel deitatis habeat sicut tempore Pompei et

Julij cesar genitores credebant de phemonoe et trithone ut patet in
Lucano. v. 2. vi. libris propter quod cultus diuinus illis debet
exhiberi in obsequium. sicut ille mulieres ambulantes cum dyana
credebant ille pro certo finem perdit. et si christianus est efficietur
pagano deterior. Sed qui credit demones posse sensibus cor-
poris extra apparere ad temptandum. vel quod credit quod demones
possunt homines et multa alia corpora de loco ad locum transferri ille
non perdit fidem. sed ex fide hoc debet credere qui si non crederet
fidei derogaret vel articulis vel occlusionibus elicitis de necessi-
tate ex articulis. Quod etiam dicitur in predicto capitulo episcoporum.
quisquis igitur credit posse fieri aliquod creaturam aut in melius
aut in deterius mutari aut transformari in aliam speciem nisi ab
ipso creatore et cetero infidelis est et pagano deterior. hec oia informa-
miserit et crude dicta sunt. et propter hunc quod prius dictum est quod satanas
transfigurat se in angelum lucis. Qualiter autem demon possit for-
mare corpora et non formare. scilicet mouendo ad formam vel ad lo-
cum satis arbitror ex supradictis esse notum. et periculose sunt
pliabiles circa hoc decretum insistere. qui non nouerunt vel probie vel
theologie principia. et vim spiritualium substantiarum supra
corpora ex dictis sanctorum et doctorum non agnoscunt.

Ultimo nunc restat sumpras rationes ex altero decreto solue-
re. dicitur enim. xxvi. q. viij. c. ammonent. amoneant fideles sa-
cerdotes populos ut nouerint magicas artes et incantationes
quibuscumque infirmitatibus hominum nihil posse remedij perferre
non alicibus languentibus claudicantibus et moribundis quicquam
mederi. sed hec esse laqueos et insidias antiqui hostis. quibus ille
perfidus genus humani decipere nescitur et cetero. Ad hoc dicen-
dum est quod fatendum quod artes magice et incantationes nihil in se
virtutis habent quo possint infirmitatibus hominum vel alicuium
languentium vel claudicantium aliquod perferre remedij sicut crede-
bant quidam magici. et sicut credunt fideles catholicci de sacra
mentis que virtutem spiritualem habent ad efficiendum quod
signant. Sed demones assistunt homini incantationibus et malle-
ficis qui operantur cum eis permititur ea ad que per maleficos
instingantur fingendo quod per hominem verba vel signa ex sua virtu-
te cogantur. et sic inducent homines ad credendum magicas ar-
tes ex se virtutem habere. per quas perfidus hostis mala sem-
e iij.

per operatur: que quidem virtus non magicarum artis, est sed
demonum a quibus nos et populus suum christianum protegat dominus
firmos in fide et ei in caritate acceptos. ihesus christus.

ExPLICIT flagellum malleficorum.

Tractatus de supersticiosis quibusdam casi
bus, compilatus in alma universitate coloniensi per egregium
sacre theologie professorem. Magistrum benicium de Horchen.
Incipit feliciter.

A lectione nouissima vestris me obli/
gauit dilectionib⁹ responsurū quibusdam mihi p̄senta/
tis casib⁹ superstitionis ritum cum clementib⁹ quos
absoluendo simul repetere intēdo. gratia autē dicen/
doz premittendū est tanq̄ principiū sequentū. et est beati Au/
gusti. xx. d. ciui. dei. et doctoris sancti in scda scde q̄stionib⁹. xc.
xcvi. xcviij. Domines petm cōmittūt quicqd agut demonū auxi/
lio vel cōsilio p̄ aliq̄ pacta cū tis inita tacita vel exp̄ssa. Hoc
autē cōtingit quotiēcunq̄ boies in suis operationib⁹ ex falsa et
vana opinione ad aliqd tendūt. falsa vō et vana est omnis opi/
nio qua quis ex aliqb⁹ medijs nūtitur obtinere aliquē effectū
qui ex eis nō est nat⁹ prouenire. verbigrā aliquis iturus ad pu/
gnam stās in biuio: et p̄siderās motū seu volatū avium et garri/
tūs. aut quoscunq̄ gelius earū pōt ex eis p̄cettare sup dispositi/
tione futura aeris que ad serenitatē vel pluviā aut trāquillitatē
seu tēpestatē. Nam corpora brutorū aialium subiacent dispo/
sitioni corporū celestium: et ideo nichil p̄hibet aliquas eoz opera/
tiones esse quorundā futuroz signa iquantū cōformant dispositi/
oni celesti. et sic qn̄ cornicula frequēter crocitat est argumentū
future pluiae. qd si dicto modo stans estimet ex signis avium
potius sibi per viam viam ambulam dum q̄ per aliam. vel q̄
pugnando obtinebit victoriam talis opinio falsa est et vana q̄
extendit motus et voces avium. ad ea que nullo modo ad ipsas
aves pertinent et querit cognitionē per mediū per qd bāberi nō
pōt. Ac per hoc demones p̄ter petitionē hominis se occulē
ingerunt ad cooperandum. et contrahitūr quoddam pacum.

occultum hominis cum demone. Vel si quis scribat cedulam litteris notis et eam mittat scienti legere dictam scripturaz pot ipse sribens ex hoc hunc effectum consequi ut alteri sua mentez manifestetur. Sed si per aliquā cedula insignata nominibus ignotis et per caracteres insolitos credat animum alicuius alli cere in suum amorem. talis opinio falsa est et fruola et cōcedit demoni licentia se immiscenti: ac per hoc fit actio illi z suggestio

Pari modo licet naute volenti pertransire mare aduertere dispositionē celi ut preconiecat super dispositione maris quo ad tranquillitatem vel tempestatem q̄ si ceteris paribz eligat potius unam horā vel dies q̄ aliam. Aut si velit ex premissis signis concludere aliquid infortunium ex occurrū aliquorū hominū supra mare vele eo ipso aliquid cōsequi per media ex quibus cō sequi non potest ac per hoc illicitis intendit. Fit igitur ut demones se immiscent et fit homo suggestiosus et sic de alijs. Ratio autem predictoz est quia aduersarius noster dyabolus intē dit incessanter perditionem hominū z sic studet inducere in errorē saluti generis humani nocuos q̄nq̄ sibi permittitur

Hea autem p̄missio sibi cōceditur ex d merito eius qui vanis et illicitis seu falsis insistit aut suggestiosis vacat ad fruola se pertēdo quē ad modū in exemplis p̄missis et similibus. quo tanq̄ principali p̄missio respondendum est casibus oblatis p aliquas propositiones.

Prima propositio.

Cereis in die purificationis benedictis. in die Agatbe dum peraguntur missarum solemnia inscribere hec verba mentem sanctam spontaneam et cetera: Ac per hoc intendere consequi liberationem incendit. habendo solam fidutiam ad dei bonorem et beate Agatbe et ex eorum pietate auxilium expectando non videtur illicitum neq̄ superstitiosum

Hec propositio pacet. nam diuina bonitas volens sanctos suos tanq̄ carissimos amicos in honorem baberi distribuit eis diuersa dona ad diuersos effectus in subventionem contra varias necessitates hominibus occurentes quatenus ex talibus animus allicitur ad sanctorum suorum venerationem. Sic enim legitur quod deus frequenter operatur diuersa miracula circa reliquias sanctorum et in eorum apparitionibus. Nec

eij.

derogat pietati alios et alios sanctos institutos esse tanq̄ patrinos circa alios et altos morbos vel alia et alia hominū vota. ut sanctus Antonius circa membrorum incendia. sanctus Cornelius circa morbum caducum. Testate autem doctore sancto licitum est portare circa colum reliquias sanctorum et exaudiencia dei et ipsorum sanctorum. Et tali veneratione amplius pie presumere de ipsorum auxilio. Et sic dicitur in decreto. xxvi. q. vi. quia licitum est penes se habere cedulas conscriptas simbolo aut oratione dominica ut tantum creator omnium bono retur deus. Legitur autem q̄ ad commendationem beatissime virginis Agathe angelus in tabulis lapideis scriptis illa verba M̄tentem sanctam spontaneam bo. de. et pa. libe. Legitur secundo q̄ paganorum multitudo fugiens ad sepulcrum virginis tulerunt velum eius contra ignem ut comprobaret. dcm. n. q̄ a periculis incendijs incritis Agathe maruris sue eos liberaret. Si igitur ad reuerentiam diuini officij dum missarum solemnia celebrantur scribantur predicta verba secundum modificationem prout dicit propositio. non videtur in aliquo committiri aliqua superstitionis nota. cum ex miraculis precijs asturget animus ad pie presumendum consolationem virginis ipsius veneratione assumpta quasi quodam intercessore;

Secunda propositio.

Credere ipsa verba sic scripta babere eo ipso intra se virtutes universaliter preseruandi contra incendum. et ex tali opinione procedere ad alias operationes est omnino illicitum et superstitiosum. Nec propositio appetet ex principio prelibato.

Nam secundum philosophum primo perierit. Voces et scripture usq; ad hoc subiacent humane potestati q̄ per eas tanq̄ persigna possumus conceptus nostros explicare. Qd si ex eis vigore potestatis eis collate a nobis attempiemus aliqd amplius expetere seu extorquere constat q̄ aliquid obtinere querimus per illud per quod non est natū haberi et per consequens ex falsa opinione et vanā procedentes equivalenter paciscimur cum demonibus. Est autem nostrum q̄ huiusmodi verba ex tali scriptione nō accipiunt aliquē virtutē ex diuina institutione eis coessentialē ad talem effectum quemadmodū verbis sa-

eramentalibus collata est virtus ad effectus sacramentales per
ficiendos. Unde fruolum est dicere ipsis verbis inesse ta/
lem virtutem intraneam sicut herba habet virtutem propriam
ad aliquem effectum naturalem sue forme proporcionatam.
Præterea quædiuinus dantur non tantum quibuscumq; neg
cum obseruatione sed secundum arbitrium spiritus sauci scd^z
illud.i. Corinthe. ix. Alij quidem datur per spiritum sanctu^z
sermo sapientie rē. Et postea subditur. Hec omnia operatur
vnum atq; idem spiritus diuidens singulis prout vult. Non est
igitur ymaginandum q; indifferenter omnibus candelis et semi
perillo die et eadem missarum hora conferatur a deo regulari
ter talis virtus immanēs cuius est preservare edificia ab incen
dijs. quinissimo contra tales obseruationes studiose inuehunt
doctores. Nam et ipse apostolus Hall. iiiij. dī. Obseruat̄ tēpo
ra dies et horas et annos ubi proutinus subiungitur. ut meo for
te ne sine causa laborauerim. Ex hac radice glo. Guilbelmi su/
per loco preallegato in decretis ait contra quosdam portantes
super se quedam brevia videlicet. Quicunq; portauerit sup
se istud breuē non pericitab̄ sic vel sic. aut illud bonū vel illud
sibi continget. ubi cōsequenter subdit. Procul dubio reprobā
dum est nec portandum. Scribuntur em̄ quedā brevia cum
quibusdam verbis sanctis et characterib^z aliquibus ex quibus
quorundā error credit illis cedulis in esse virtutē ad tales effec^z
consequendos sed totum est vanum ad talem intentionem.

Tertia propositio.

Deferre ad ecclesiam scapulas porcinas vel alias escas aut
pocula. bac intentione ut super eas fiat diuininominis inuoca
tio et per quasdam certas orationes benedictio. Deinde eis uti
reuerentius et in principio comeditionis ex intentione precircum
stantionata. neq; illicitum videtur neq; supersticium. Hec pro
positio patet. Nam dicit apostolus.i. Corinthe. uiij. Nibil est
reiciendum qđ cum gratiarum actione accipitur. causam statim
subiungens ait. sanctificatur em̄ per verbum dei et orationem.
Unde Nicolaus de lira ap̄lius dicit. q; sicut aqua bñdicta cō/
fert ad delendū ventalia. pari modo cib^z ybo dei significat^z va
leat cōtra peccata ventalia. Quēadmodum igitur indubitanter
em̄.

laudabile est premittere benedictionem principijs planditorum
et quaruncunq; comestionum per orationes precipuas similiter
videtur comandabile ut quadam vniuersali benedictione p de
terminatas orationes huic rei propicias sanctificentur sicut et se
mel virtus alia ex diversis domib; illata ne minister ecclesie gra
uetur per singulas domos discurrendo. Unde hostie pacifice p
oblationez consecrabantur: deinde in tres partes distribuebant
quarum vna incendebatur ad bonorem dei. alia pars erat sacer
dotis. tertia erat offerentium et ea vescebantur in eodez loco v
in iherusalem tanq; cibo consecrato ut haberetur Ieuitici. viij.
Huic etiam attestatur consuetudo valde vniuersalis in diversis
diocesibus ybi specialiter circa festum pasche ob reuerantiam co
municationis spiritualis cibi. consecrantur alia esculenta quati
nus occupatio magis assidua sic circa ciborum sumptionem et
omnia participant quandam spiritualitatem sicut etiam ea con
secrantur q; deseruunt euca^r. sacra. ut altare. vasa. mappe. et bmoi

Propositio quarta.

Eunde obseruantie practica si eo modo fiat quo ex
posita est. est illicita vana et superstitiosa. Hec propo
sitio apparet ex principio in capite huius materie p
misso. Nam ea sunt vana et illicita que ex falsa fanta
sia alicuius procedunt secundum quam pretendimus aliquid
consequi per aliqua media tanq; per causas ex quibus talis esse
ctus nō est natus prouenire. Sic autem accidit in practica hui
scde obseruantie. Dicit enim q; in penali septimana ponuntur
scapule portione ad altaria vel includuntur in altariis et legi
tur super ea quattuor passiones. iij. euangelia scilicet in die pal
marum feria. iij. feria. iij. et bona feria. vi. sequentibus. quibus
sic lectis creditur q; huiusmodi scapulis acquiratur virtus talis
q; crucis facie de craneis illarum scapularum habent virtutem
preserandi homines a periculis maris et ab inimicis corpo
ralibus scilicet raptoribus et ab omnibus infortunijs. Haec au
tem practicam esse supersticiosa videre facile est discurrenti p
eius particulas. Unde ipsa crucis signacula pnt considerari uno
modo prout sunt quedam forme artificiales. corpora aut artifi
cialium form e procedunt ex conceptione artificis. et cum nihil

aliud sint q̄ conceptio ordo et figura vt dicitur primo phisicoꝝ
nō p̄n habere naturalem virtutē ad agendū. inde est etiam q̄
corpora artificialia ex impressione celestī corporum nullā vir-
turem sortiuntur inquantū sunt artificialia. sed solum secundū
materiam n̄aturalē. propter qđ Aug. x. de ciui. dei reprobat
Horphirium quendā ponentem q̄ quedā ymagines sub certis
constellationibus fabricate ratione figure p̄sequerentur simileꝝ
virtutem cū rebus quaz forent ymagines. Non igitur cruces
secundū q̄ sunt quedā forme artificiales sortiuntur alioꝝ virtu-
tem: Si vero crux p̄sideretur in ratione signi vere crucis sic p̄
dicatur sue virtutis preconium contra potestates sp̄uales neq̄
cie in celestib⁹. sed tūc nō refert in qua materia sit tale signum
neq̄ ex lectura alicuius euāgeli⁹ sibi confertur virtus quam ba-
buit ex hora passionis. Neq̄ ipsi cruci sic facte iest aliqua vir-
tus permanens quemadmodū magneti inest virtus attractua
ferri. q̄uis ob reuerentiam vere crucis immo vere potius ipius
crucifixi ei intuitu deuotionis fidelium deus interdū mira p̄ si-
gnum crucis operatur. Sicut em̄ securi nō inest virtus p̄mia
marens iōi⁹ artis nisi quando artifex actu mouet securim. sic
neq̄ sacramentis neq̄ reliquijs neq̄ signo crucis aut verbis in-
est virtus in actu insimotus summi artificis ad illos effectus ad
quos determinate sunt tunc specialiter p̄currat. Rursus nunc ip-
sa lectio passionum est instituta ad p̄ferendum talem virtutem
contra quecumq; pericula. Velle igitur verba sacra extendere ad
virtutem que neq̄ immediate a x̄po ipius est collata neq̄ per
auctoritatem ecclesie est supersticiōsum et vanum. Sic em̄ qui
dam parissius putabat verba consecrationis eucaristie posse sa-
nare regem eo q̄ transferunt panem in corpus xpi non attendēs
buiusmodi verba ad certum effectum esse determinata ex vir-
tute per ministrum ecclesie a deo decollata.

Relinquitur igitur fruolum esse q̄ ratione lectionis dictorū
euāgeliorum adueniat crucis signaculis tunc factis quedā vni-
uersalis virtus que eis intrinseretur et per quam in existenteꝝ et
permanentem eorum portatio liberet indifferenter ab omnī pe-
riculo. Non em̄ deus p̄tulit rebus sacris quicquid et q̄tū po-
tuit s̄ p̄tum placuit. Velle autem ad vltiora eas extorquere ē
extra ordinem diuinitus institutum exorbitare

Propositio quinta.

N*on* aliquibus cedulis scribere nomina trium regum et collo suspendere ob reuerentiam dei et i^{psorum} regum et eorum fiducia sperare auxiliu nō est illicitum. Credere autem i^{psis} verbis scriptis inesse aliquam virtutem sanandi quasi licet infirmitates est vanum et superstitiosum. Nec propositio p^{ro}p^{ri}a m^{od}o supradicta. Nā ob reuerentiam dei sanc*t*orum l^egitimamente portare in collo reliquias sanc*t*orum euangelio oratione dominica et simili. et ob reuerentiam in tali portatione exhibitam p^{ro}p^{ri}a est fiducia p^{re}cipe re de adiutorio dei et sanc*t*orum. Sed q^{uo}d ipsiis verbis nec a deo nec ab ecclesia quasi ex auctoritate dei est collata virtus sana, tuis si quis per talia verba intendat p^{ro}sequi quascumque sanitates talis ex falsa opinione procedit. et sit p^{raec}arius quidam tacu*m* cū antiquo aduersario cū quo semper nobis bellum est indicium et nullius societatis pacum igitur. Et parim responderi posset ad obseruantiam scripturarum quibus scribitur. Lutum fecit d^{omi}nus ex sputo. Et Ihesus autem per medium illorum ibat. Uerum q^{uo}d diligenter obseruantibus tempore et horā scribendi suspicio satis apparent est q^{uo}d opinantur illis verbis tunc acquiri aliquam virtutem specialē q^{uo}d operatur effectus p^{ro} eos affectatos. Quo circa per suos pastores deberent informari ne talibus fantasias fiduciam adhiberent eo q^{uo}d essent fruile et a malignis spiritibus procurate q^{uo}d sibi spe boni nouere p^{ro}duciam suam palliare et diversis laq*uis* aim non resistente implicare igitur.

Propositio vi.

N*on* die palmarum cruces facere iuxta tenorem quarte obseruaticie penitus superstitiosum est procedere ex ludificata mente. Nec propositio patet. quia licet possit pie interpretando concedi q^{uo}d tales crucis ob reuerentiaz dei et sue amarissime passionis ad sui memoriaz ponerentur in agris et concipere fiduciam p^{ro}seruationis ex diuino munere gratuita exhibito. tamen credere q^{uo}d ipsis crucibus in p^{ri}mo sic et tali tempore compositis insit virtus per quam p^{ro}ceruent segetes contra grandines et tempestates in peris aut bursa delate p^{ro}ceruent suos portatores ab aura mala et alijs tempestatibus est ex eis velle consequi effectus qui ex eis non sunt nati haberet et qui nō sunt sui officij. Unde sicut in rebus naturalibus diuina sapientia

ta prefixit rebus determinatam virtutem ad determinatos effec-
tus. et ad tales licetum est applicare tales virtutes et non amplius extendere. pari modo eadem ipsa diuina sapientia determinatam virtutem imposuit mysticis rebus et non tales. virtutes licer procedere. amplius autem extendere procedit ex fantastica opinione mentium ludificatorum ex dyabolica illusione. Venerabriga missa ordinata est in memoriam passionis Christi perferens viuis et defunctis pro relaxatione culpe et ipseparatione gratie. Si quis autem volens ea ultraius trahere credat sibi inesse virtutem ad sanandum eruditum est corporales aut ad frumentum libertates tantumque ex virtute in missa existente cum illud non sit officium missae neque talis vius collata legatur inesse. incurrit sic credens vicuum superstitionis procedens ex falsa opinione immo abutens rebus diuinis. Et enim cum homines sint variarum affectionum et indeterminatas habeant fantasias notorum est quod sequi tales credulitates est a rebus diuinis auferre ordinem diuine sapientie quod in omnibus banc obseruat regulas quod indicat rebus a se factis determinatas virtutes ad determinatos effectus. Finit autem missa ad impeirandum prememoratos effectus. non quidem quasi in personis missis creditur in dicta virtus talium effectuum sed ob reverentiam dei et scientiam ex fiducia ipsorum sperando auxilium prout nouerunt pergruere ad salutem animarum nostrarum vigitat.

Propositio septima.

Iuersas fore obseruatorias superstitiones in diversis locis mirandum non est pensatis eorum originalibus ritibus. Hoc proposito appareat. Nam post stat christianum populum processisse ex gentili quondam populo quod ydolatrie deditus fuit plenus ritibus superstitiosis. Et quis predicatio euangelica ydolatriam expulit et alios errores directe contra fidem observantes. tamen factus eius non fuit ad liquidum extinxit quin remanerent quedam reliquiae variarum obseruationum sicut apparet expresse in obseruantibus circa nouilunium et diesrum egypciarum. Et prout multi nolunt in die lune aliquod nouum opus inducere ut tunicae nouam induere. Et sic dealijs diversis ritibus in diversis terris. Preterea homines negligendo bona spiritualia immoderate in herent bonis corporalibus circa propria corpora. Et res exteriores propter quoniam sollicitudine semper somniant media perueniendi ad

ea que diligunt. Sarbanas igitur ex demeritis talium hominum
nouit se transfigurare in angelum lucis accipiens permissionem
sub specie pietatis fallendi homines sic supercuriosos generan-
do fantasiam quod diuina verba et alia mystica preter id ad quod
diuinitus ordinatur habeant virtutes ad tales effectus qui ver-
santur in affectibus eorum. Ingerit enim se demon affectibus
sic inordinatis. ac per hoc sibi quodammodo subditis ut multi
plicius eos varijs erroribz illaqueat. Nec obstat quod in princi-
pio in talibus observationibus aliquid veri homines experti
sunt. quia cum homines incipiunt huiusmodi observationis ani-
mum suum implicare multa secundum in huiusmodi observa-
tiones eueniunt per deceptionem demonum ut huiusmodi ob-
servationibus homines implicati curiosiores fiant. et sic magis
inserant multiplicibus laqueis perniciosi erroris ut Augu. di.
ij. de doctrina christiana. Unde et Ray. allegat Augusti. di. quod
sepe exprimitis observationibus talia inueniuntur accidere ex
dei permissione ut illi qui hoc audiunt et vident probentur in
quali fide sunt apud deum. in cuius testimoniu[m] dicitur Deutro-
nij. Si surrexerit in medio tui propheta aut qui somniis se
vidisse dicat et predixerit signum atque portentum et euenerit quod
locutus est et dixerit tibi. Eamus et sequamur deos alienos
quos ignoras et seruamus eis. non audias verba prophete ille
lius aut somniatoris quia temptat vos dominus deus vester
ut palam faciat utrum diligatis eum in toto corde et in tota ani-
ma vestra. Ecce sententiam memoria dignam. Certum est quod
homines magnum trahunt argumentum ex hoc quia per tales
observationes pluries compertum est ita euenisce et nihilominus
fides adhibenda non est. tum quia non nunquam ad probatio-
nem fidei deus talia fieri permittit. tum quia nonnumquam vanis
affectionibus hominum demon occulite se ingerit illaqueando
eos perniciosis erroribus ut allegatum est igitur et cetera.

Propositio. viii.

Observantia que fit post baptismum in aliquibus locis potius
ociosa prima fronte dicitur quasi illicita. et potest esse pie
interpretationis. Hec propositio patet. Nam in aliquo

bus locis post baptismum presbiter baptisatus portat corp^r xpi
in pixide .et inde recipit vnā hostiam leuans eam duobus digi-
tis ut patrī videant hostiam .postea abluit illos digitos aqua
et illam ablutionē dat infantulo baptisato ut bibat eam qui in
nondūz bibere potest .Dicit igitur propositio q̄ primo aspectu
talism obseruantia videtur occiosa q̄ non videtur alicuius utili-
tais sed nō videtur illicita quasi aliquod malum contineat atq̄
q̄ prohibitum .q̄ non datur nisi pura aqua puerō qui si bibat
vel non bibat nihil refert .est enī quasi aliquod indifferens .Et q̄
baptismus est ianua sacramentorum et regenerationis et spiritua-
lis introitus per quē fit adaptatio ad eucaristicū sacramentū for-
mitatem ad illius significacionem talis obseruantia potuit esse in-
troducing itaq; si ego essem pastor in aliquo tali loco vbi ex anti-
quo talis coniunctio inobligata ego absq; scrupulo meipsum con-
tempnerem̄ nisi aliud emerget q̄ ad p̄ns possum considerare.

Propositio. ix.

Irea predicas obseruationes informādus est popu-
lus ne illas faciat sinistra intentione .q̄ si nolit ab im-
pia intentione supersedere nihilomin⁹ talis ritus ex-
terminari d̄z penalt executione nec hoc est rectā devo-
tionē tollere vel actiu⁹ scandalū prebere .Hec propositio ap-
parer q̄ multi ex ignorantia peccat parati se submittere informa-
tioni suoz superiorum .Et ideo tales tanq̄ bene sanabiles p̄ in-
formationem simplicē euocantur ad viaz rectā .Si vō inniti ve-
lit populus suo sensu⁹ nec desistere ab intentione supersticiose ne-
cessē erit vti acriori medicina vt morb⁹ curar et n̄ inualeseat .
Nec sub disimulatione est transeundū in his que cōcernunt cristia-
nam religionē .Modus autem in particulari procedendi in pu-
nitione talium potius ad iura pertinet q̄ ad theologiam .Et q̄
nullus animus in ordinatus meretur dici deuotus cuz deuoto-
rit actus religionis cōsequens est q̄ tales errores pñciosos era-
dicare nō est tollere rectam et veram deuotionē .Unde in omni
sacrificio legis preceptū est vt sal apponatur quo significat dis-
cretio debita in cultu diuino .Et prohibebatur mel offerri ppter
ydolatriam et infidelium ritum ne vlla fieret populi dei cum in-
fidelibus querislo vt patet Leviti .ij .Et ex eodē apparet q̄ pro-

bibentes rales superstitiones non suscitant ex mente ipsorum
aliquid scandalum. Si autem prauit accipiant occasionem
scandali propter hoc veritas religionis non debet pretermitti,
exemplo salvatoris qui non cessavit docere veritatem quanvis
pbarisci scandalisabatur ut patet Maibei. xv. igitur sc.

LePLICIT tractatus de superstitionis
quibusdam casibus

a

Primum vacat
flagellum maleficorum
a Tbo Bonauen.
transirent. Quoniam

b

di in esse. et ma.
babebant spūs.
qui sibi a corde:
quam representat

c

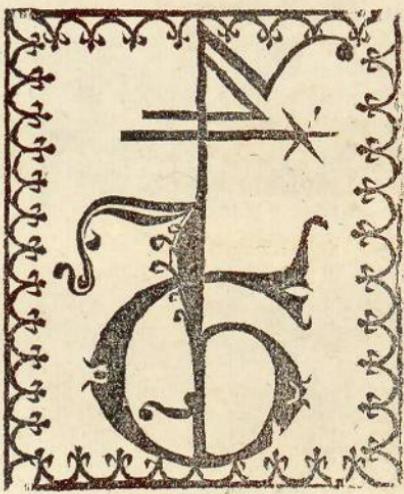
omne figmentum dyas:
tatis si lesitan.
plures demones
odore mares

d

sacrificio expressio
stiones adicunt
nem ergo multe
gines hñt grām

e

adherent est
Julijs cesarz
occultum hominis
cramentabilius

卷之五